exercitia apud illos, putant Gob. *a num. 636.* te posse orare de Sanctis in ea domo tunc occurrentibus. 4. Si sis Capellanus Monialium, poteris orare de Sancto, de quo agunt Moniales, & de quo debebis Missam legere, ut sic Officium tuum concordet cum Missa. Imo Capellanus talis videtur æquiparari Beneficiato, qui potest recitare Officium Ecclesiæ cujuscumque in quo habet Beneficium, Quintanad. & Tambur. *numer.* 32. & 37. Stoz. *num.* 386. Gob. *a num.* 625. 5. Si velis compensare Officium omissum, Gob. *numer.* 638. 6. Si multum processeris in Officio indebito, poteris continuare errorem, si velis, Quintanad. Caram. Gob. numer. 642. quamvis melius sit non continuare. 7. Si sit necessitas repentina studendi, concionandi, docendi, &c. putant Navar. & Sanch. *in Conf. lib. 7. cap. 2. d.* 25. te posse præoccupare brevius Officium; imo Tambur. num. 20. absolute dicit rationem studii sufficere ad mutandum: Addit Phavv, si sis Religiosus, te posse Officia longiora anticipare diebus, quibus abundas tempore, & breviora reservare in tempus occupandum Concionibus, vel audiendis Confessionibus, sed Gob. merito hoc non omnino approbat. 8. Ut adjuvet ne-
1256 scientem orare vel infirmum, vel defessum, Sanch. Et universaliter dicunt Tamb. *num.* 27. & Stoz. *num.* 386. si ex causa recites cum socio, te posse cum ipso recitare Officium, si habeat diversum a tuo. 9. Si facias iter longum, & necessarium, nec commode possis legere ex Breviario, Silv. & Onuph. dicunt te posse orare Officium, quod memoria tenes, Tamb. absolute dicit iter esse causam justam. Quidquid sit de quibusdam ex his causis, puto gratius esse Deo, & magis meritorium, ut, quantum orari potest, semper oretur Officium præscriptum.

1257 *Q.* 202. *Quid observandum sit circa Officium Dedicationis, Patroni Titularis, & Sancti, de quo habentur Reliquiæ?* R. seqq.

§. 1. Præter propriæ Ecclesiæ Dedicationem cum Octava, celebrari debet Dedicatio Ecclesiæ Cathedralis in civitate quidem cum Octava, in diœcesi sub ritu primæ classis sine Octava: Putat autem Gav. (1) Regulares nonnisi ex congruentia teneri orare de Dedicatione Cathedralis, idque sine octava, e contra Neuss. & A. Tamb. apud Gob. *in Ex. t. 3. n. 696. in app. 3. litt. O.* dicunt teneri etiam ad Octavam, sed quoad Societatem JESU, testatur quidem Gob. non esse praxim in Germania, nisi ut faciant de Dedicatione Cathedralis sine Octava, sed Colonæ saltem est praxis jam e multis annis, ut fiat etiam cum Octava. Quod si eodem die incidant Dedicatio propria, & Cathedralis, Gav. putat agendum esse de propria cum commemoratione Cathedralis. Quod attinet ad Octavam Dedicationis Ecclesiæ Cathedralis, rescimus nunc de sequente Decreto S. Congreg. quod observandum est: *Præter propriæ Ecclesiæ Dedicationem celebrari quoque debet anniversaria Dedicatio Ecclesiæ Cathedralis sub duplici primæ Classis, in civitate quidem cum octava, in Diœcesi sine octava, ex Decreto S. Rituum Congreg. 2. Maii 1619. Ad hoc Festum tenentur Regulares in civitate tantum, & sine octava, sub ritu duplici secundæ Classis ex Decreto Alexandri VII.* die 8. April. 1662.

* (1) *Meratius, nec immerito, Gavantum suum heic desevit; clara enim in hanc rem sunt S. Congreg. Rituum Decreta. Quare Noster Auctor sententiam mutavit.*

1258 §. 2. Ad Officium de principali Patrono loci tenentur omnes, etiam Regulares, Castr. T. Tamb. apud Gob. *t. 5. num.* 627. sed hi non tenentur ad octavam ejusdem; posse tamen illam habere, docet Guyetus (2) apud Gob. *num.* 619. Nec Regulares tenentur ad Festa minus principalium (3) Patronorum, Barbos. A. Tamb. apud Gob. *num.* 85. laudabile tamen est, si recitent etiam de his, Gob. *num.* 78. 79. 81. maxime si populus a servilibus abstineat, Gar. Lohn. Neque videtur Regularibus esse prohibitum plures Patronos sub ritu 1. vel 2. Classis, & cum octava celebrare, Lohn. Ita censuimus antehac, sed jam rescimus de sequenti Decreto, cui parendum est: *Regulares debent recitare Officium Patroni Principalis Regni, seu Provinciæ, ac Titularis Ecclesiæ Cathedralis sub ritu 1. Classis; ad eorum vero octavas non modo non obligantur, sed non possunt ad libitum suum de illis officium recitare, juxta sæpius resoluta a S. Rituum Congreg. præcipue* 27. Mart. 1627. 10. Jun. 1656. 20. Mart. 1683.

* (2) *Non licet amplius Guyeti sententiam sequi. S. R. C. in Decreto a.* 1683. *disertis verbis negavit, posse Regulares Octavam Patroni principalis celebrare.*

* (3) *Intellige ex Decreto Sacræ Congreg.* non sint descripti in Kalendario Romano, vel in dictorum Religiosorum proprio.

1259 §. 3. Festum titulare est Festum illius Sancti, a quo Ecclesia habet titulum, sive denominationem, estque 1. classis cum octava, Gav. in quotidianis autem suffragiis est obligatio (4) faciendi commemorationem, & de Patrono, & de Titulari, si sint diversi, uti esse possunt, nam SS. Trinitas potest esse titulus Ecclesiæ, non tamen potest esse Patrona. Gav. *f. 5. cap.* 18. Lohn. *Nec obstat*, quod Rubrica dicat fieri debere commemorationem de Patrono *vel* Titulari, *nam* To, *vel*, tantum significat fieri debere primo loco post Apostolos, vel de Patrono, vel de Titulari, prout ordo, & dignitas exigit, supponit autem fieri debere de utroque, uti recte Lohn. *par. 2. t. 2. §. 11. num.* 3. Et quando dicitur Patronum in commemoratione præferri debere Titulari, hoc intelligendum est, si in pari gradu sint constituti, v. g. uterque Martyr.

* (4) *Hanc tamen negant Guyetus, & Meratius in addit. ad Gavantum T. 2. Sect. 5. c. 18. 8. Hic tamen monet, consuetudinem pene apud omnes obtinuisse, ut utriusque commemoratio fiat, neque esse, cur ab ea recedatur.*

1260 §. 4. Duplex Officium fit de Sancto, cujus habetur Reliquia approbata insignis, uti sunt caput, brachium, crus, vel pars, in qua passus est Martyr, modo sit integra, & non parva, uti habet decretum Sac. Congreg. relatum *n.* 1250. censetur autem adhuc esse integra pars, licet pluribus fragmentis constet, si per unionem artificialem ita copuletur ut appareat integra, Quartus, Lohn. (5) Et circa officium propter Reliquias emanaverat aliud etiam Decretum 19. Octob. 1691. a Sacr. Congreg. sub Innoc. XII. non posse officium fieri de Sancto, cujus insignis Reliquia habetur, nisi Sanctus ille esset delcriptus in Martyrologio Romano, nisi a S. Sede specialiter concedatur, quod Decretum adhuc est in vigore, & sub variis pœnis ab omnibus est observandum.

* (5) *Spina de Corona Domini inter insignes Reliquias computantur ex Decreto S. R. C.*

§. 5. Quando dicitur, quod in sola Ecclesia, in qua est Re- 1261
liquia recitari possit Officium, non est sensus, quod intra ipsam Ecclesiam recitari debeat, sed quod illis solis liceat recitare, qui sunt adscripti tali Ecclesiæ, Neuss. Gob. *t. 3. n. 696. app. 4. litt. H.*

Q. 203. *Quid agendum sit, si duo Sancti quorum Festa inci-* 1262
dunt in diversa tempora, sint Patroni æque principales ejusdem Ecclesiæ? R. Casus potest esse hic, si aliqua Ecclesia sit consecrata æque principaliter sub invocatione S. Andreæ, & S. Jacobi, an de utroque suis temporibus dici possit Officium cum octava. Pro parte negativa est, quod Rubricæ permittant unum tantum principalem celebrari, nam Gav. *in Rubr. Breviarii s. 3. cap. 12. n. 3.* ait: *Dantur plures patroni loci, &c. e quibus unus debet esse principalis, alii minus principales.* Item num. 6. *Si Patroni plures, seu Titulares concedantur .·. Officium quidem singulorum duplex erit, sed Octava non conceditur nisi Festo principalis Patroni, & principalis item Titularis Ecclesiæ.* Eadem habet Arnardus *in Thes. Sac. Rituum t. 2. p. 1. t. 12. a pag.* 336. item Quart. apud Pasq. *de Sacrif. qu.* 258. Sed videtur dicendum, quod licet ordinarie unus tantum sit principalis Patronus, possint tamen esse plures, Gav. enim *loc. cit.* addit: *Titulus Ecclesiæ solet esse unicus, sed tamen potest esse etiam pluribus Sanctorum, ut apud nos Romæ SS. Basilii, & Caroli, in quo duo Festa celebrantur.* Similiter Pasq. *nu.* 5. dicit posse esse plures Patronos principales: & *nu.* 8. si plures sint Titulares æque principales, posse de pluribus fieri Officium cum Octava: unde *Romæ*, inquit, *in nostra Ecclesia celebratur duplex festum 1. classis, utrumque cum octava duorum Titularium, nempe S. Andreæ Apostoli, & S. Sebastiani*: non enim est ratio, cur de uno celebretur, & non de altero. (6)

* (6) *Meratius T. 2. ad Gav. Sect. 3. cap. 12. nu. 2. eandem sententiam sequitur, aliaque exempla duorum ejusdem Diœceseos Patronorum æque principalium refert ex Halden. p. 3. tit. 1.*

Major difficultas est, an utroque Festo sint in Templis So- 1263
cietatis JESU Indulgentiæ plenariæ, nam vi Bullæ Pauli V. quæ habetur *in Supplem. Inst. pag.* 19. nostra Templa habent Indulgentias in Festo invocationis. Ratio dubitandi est quia Paulus V. concedit in Festo invocationis, & non in festis: deinde quia Bulla habet, *Volumus autem, quod si alias Christifidelibus dictas Ecclesias visitantibus aliquam aliam Indulgentiam perpetuam concesserimus, præsentes nullæ sint.* Sed videtur dicendum, quod utroque festo habeantur, quia est eadem ratio de singulis; ideo autem dicitur *Festo*, quia ordinarie est unicum, de cætero intelligi potest, vel Festo Titularium multiplicium: ex quo etiam patet responsio ad rationem alteram, nam si sit duplex Titularis, censetur una concessio: notatque Pelliz. *T. 2. tr. 8. cap. 5. num.* 259. particulas illas (aliquam Indulgentiam concesserimus) non intelligi, si Indulgentiæ alterius rationis sint concessæ etiam ab eodem Pontifice.

Q. 204. *Quid observandum sit circa translationem Festorum* 1364
eodem die occurrentium? R. seqq.

§. 1. Transferuntur sola duplicia, semiduplicia, quædam Dominicæ, Vigiliæ incidentes in Dominica, quæ in Sabbato anticipantur. Et si transferri possit, debet illud Festum transferri, quod est minus dignum; hoc autem colligitur, vel ex diversitate classis, vel, si sint in eadem classe, ex ordine, qui est in Litaniis; tamen Sancti veteris testamenti sequuntur post Apostolos, Gavant. Et ad rem non facit, quod unus sit vir, vel Sacerdos, alter vidua, vel laicus.

§. 2. Dedicationi Ecclesiæ cedit Festum Patroni, & Titula- 1265
ris, S. Th. Gav. Item Festum SS. Petri, & Pauli; Gob. *in Exp. t. 3. numer. 696. app. 3.* ubi *lit. H.* dicitur Festum SS. Apostolorum debere haberi die sequenti, commemorationem autem S. Pauli alio insequente, eo quod Ecclesia prius fieri velit de Sancto Petro, sed Gob. in hoc contradicit.

§. 3. Si eadem die occurrat Patronus principalis loci, & 1266
Titularis Ecclesiæ Regularium, agitur de Patrono loci, & de Titulari transfertur, (7) Gavant. Patronus universalis ceteris paribus præfertur Patrono particularis Ecclesiæ: hinc Patronus Templi cedit Festo SS. Petri, & Pauli pertinentium ad totam Ecclesiam, Arnaud. Si, verb. gr. Confessor a particulari Ecclesia solemniter celebretur, præfertur alteri Confessori licet notato in Martyrologio, Neuss. Gob. *tom. 5. numer. 650. litt. H.*

* (7) *Huic Gavanti doctrinæ non aquiescit Meratius Sect. 3. cap. 20. numer. 9. 1. Quia Festa propria, ceteris omnino paribus, ex Decreto S. R. C. 23. Junii 1736. præferenda sunt in ea Ecclesia, cujus sunt propria, aliis communibus. Festum autem Patroni, seu Titularis Ecclesiæ est Festum omnium maxime proprium; igitur ceteris in paritate Ritus est præferendum. II. quia ad Festum Tituli Ecclesiæ celebrandum sub ritu duplici primæ Classis, & quidem cum octava tenentur Regulares; Festum autem Patroni Loci tenentur quidem Regulares celebrare sub ritu duplici primæ Classis, sed sine octava: dignius ergo relate ad Regulares Festo Patroni Loci est Festum tituli Ecclesiæ.*

§. 4. Si eadem die agatur de pluribus SS. Sociis, verb. gr. 1267
Cosma, & Damiano, & solus Sanctus Cosma sit Patronus, vel de eo solo habeantur Reliquiæ, Officium fit de hoc sub ritu duplici, & de S. Damiano transfertur, de quo solo postea fit:

fit: oratio autem est utrique accomodanda in singulari, si de S. Damiano celebretur post totam octavam S. Cosmæ; si celebretur intra, debet ex communi sumi diversa. Similiter si Patronus esset S. Philippus, & hoc fit 1. Maji sub ritu duplici 1. classis cum octava, de S. Jacobo transfertur, & fit sub ritu duplici 2. classis proxima die non impedita. (1) Gavant.

* (1) *Si tamen unus ex his Sanctis socius sit Patronus minus principalis, non erunt separandi in officio. Id aperte statuit de SS. Fabiano, & Sebastiano S. Cong. 22. Nov. 1698. & 16. Sept. 1730. Vide Merat. ad Gav. Sect. 3. c. 10. n. 8.*

1268 §. 5. Inter Festa de præcepto translata, & diversæ classis, illud, quod in ritu est dignius, prius celebrandum est quando autem sunt ejusdem classis, id prius celebrandum, quod prius erat translatum: neque hic attenditur ordo, qui alias servatur in commemorationibus, sed sola classis ritus duplicis, vel semiduplicis: nec Apostolus hic præfertur Evangelistæ, Neuss. Gob. *num. 658. in app. lit. T.* & declaravit Sacr. Congr. 18. Sept. 1666. teste Mothier. (2)

* (2) *Idem statuit eadem S. C. 17. Julii 1706. apud Merat. T. 2. in Indice Decret. num. 239.*

* *Hæc est communis regula. Verum (quod deinde Auctor notavit lib. 6. p. 2. num. 2081.) Decretum S. C. a. 1672. excipit festa Annunt. B. Virginis, & S. Josephi, quæ licet sint ejusdem secundæ classis, tamen ubi festum S. Josephi transferendum est cum festo Annuntiationis, mandat prius reponi festum Annuntiationis; & insuper Decretum 11. Martii 1690. mandavetat, quamvis aliud officium primæ Classis etiam reponendum esset, ut officium Annuntiationis, licet secunda tantum sit Classis, ante illud reponatur.*

1269 §. 6. Circa Festa ad libitum emanavit 24. Jan. 1682. hoc decretum, *Cum alias S. Rituum Congreg. decreverit Officia SS. ad libitum non esse transferenda, quando dies eorum festivitatum sunt impediti die Dominico, aut aliquo alio die Festorum mobilium, quæstum fuit declarari, quæ regula servanda sit, quando occurrunt eodem die cum Officiis SS. Kalendarii proprii, vel translatis, vel demum semel per hebdomadam, vel per mensem recitari concessis: & Sac. Congreg. respondit, prædicta Officia SS. ad libitum, etiam duplicia occurrentia in diebus Dominicis, octavis, & natalitiis SS. aliisque Religionis, vel diœcesis, ex Kalendarii proprii a Sede Apostolica approbati, quamvis sub ritu semiduplici de præcepto celebrandis, non esse transferenda, sed omitti debere: si autem occurant eodem die, in quo alias aliquod Festum translatum poni deberet, tunc liberum fore declaravit Officia ad libitum recitare, & officium translatum ulterius ad aliam diem non impeditum transferre; prout etiam omisso Officio, quod semel per hebdomadam, aut mensem ex Apostolico indulto recitari concessum est, Officium ad libitum eodem die occurrens recitari posse decrevit.* Et occasione festi ad libitum, cum anno 1704. Octava Epiphaniæ incideret in 13. Januar. quæ erat Domin. 2. post Epiph. ideoque neque hac Domin. neque sequente, quæ erat septuagesimæ, haberi possit de Domin. 2. dubitatum fuit, quando de hac habere deberet. Directorium Coloniense, & Rubricista Romanus putarunt haberi posse feria 2. die 14. Jan. translato S. Hilario; aut si hæc dies esset impedita alio speciali festo duplici, haberi posse die 15. Jan. translato S. Paulo Eremita; nam Rubrica Breviarii de Officio illius Domin. ait: *Quando Septuagesimæ veneris in 1. Domin. post Oct. Epiph. tunc* habendum de Domin. 2. *in 1. Sabbato non impedito festo 9. lectionum; alioquin 1. die post Octavam .·. festum vero semiduplex in ea occurrens transfertur in 1. diem similiter non impeditam.* Sabbatum autem illud videtur fuisse impeditum per festum S. Canuti, quamvis esset ad libitum. E contra directoria Romæ, Viennæ, & Leodii impressa transtulerunt in Sabbatum ante Septuagesimam omisso S. Canuto; Et certum est ita fieri potuisse, quia festum ad libitum potuit omitti: debuisse autem ita fieri, suaderi potest inde, quia festum ad libitum non videtur impedire diem, cum possit omitti; sic enim qui habent privilegium orandi de Fundatore suo die per septimanam non impedita festo 9. lectionum, possunt omittere festum ad libitum, & legere de suo Fundatore: ergo talis dies non venit nomine diei *impeditæ*. Sed responderi potest festo ad libitum impediri diem, nam de Translatione dicitur, translatum haberi prima die non impedita Officio 9. lectionum, & tamen si interveniat festum ad libitum, potest de hoc haberi Officium, translato ulterius dilato, uti habet declaratio S. Cong. ergo per festum ad libitum, quod quis vult habere, sufficienter impeditur dies. Hæc opinio etiam videtur probabilis.

1270 §. 7. Si translatum sit Festum unum ad libitum, & alterum de præcepto, Gav. & Arnaud. volunt prius fieri de eo, quod fuit de præcepto; sed recte notat Gob. *n. 650.* si translatum ad libitum sit altioris classis, debere de hoc prius fieri, (3) cessare tamen nunc quæstio, nisi festum ad libitum ex speciali indulto transferatur; aut nisi incidat in festum immobile alicujus Ecclesiæ, v. g. si festum SS. Mauri, & Soc. 16. Jan. alicubi celebraretur sub ritu duplici; videtur enim tum transferri posse festum S. Canuti, quod est ad libitum, nam illa exceptio festorum *mobilium* videtur facere reguiam de immobilibus, quod in hæc incidens transferri possit, exceptis iterum illis, de quibus patuit posse fieri mentio. (4)

* (3) *Sed, ut observavit Auctor lib. 6. p. 2. num. 2077. Decretum S. C. 24. Jan. 1682. plus dicit, nam non distinguit, an sit altioris ordinis, an æqualis, sed sixpliciter dicit:* officia ad libitum occurrentia eo die in quo alias aliquod festum transiatum poni deberet, posse celebrare, protracto ulterius ad alium diem festo translato. *Decreto ejusdem S. C. 2. Dec. 1684. cavetur, ne pro habendo festo ad libitum transferatur Officium proprium alicujus Diœceseos, vel Religionis eodem die incidens, quod non obstat jam dictis. Nam hoc Decretum agit de festo tum incidente; prius illud de festo translato, & reponendo.*

* (4) *De istiusmodi quæstionibus super officiis* ad libitum *disserit egregie Meratius Sect. 3. cap. 10. num. 11. Interea tria hæc diligenter notabis. Primum est Decretum S. R. C. 28. Nov. 1682.* Circa dubium Decreti sub die 24. Januarii anno 1682. emanati, in quo habetur, ut Officia Sanctorum ad libitum etiam sub ritu duplici in diebus Dominicis, & Octavis occurrentia non possint transferri, sed omitti debeant; quæsitum fuit: an illa verba in Octavis intelligi debeant de die proprio Octavæ, vel de tota Octava, & an de qualibet Octava, vel saltem de Octavis privilegiatis? S. R. C. rescripsit, verba illa intelligenda esse de tota Octava, & de quacumque Octava. *II. Est aliud Decretum inter relata a La-Croixio 220. quod editum fuit 19. Jan. 1693. III. Est, Officia concessa per Hebdomadam revocari ad Classem Officiorum ad libitum; unde præter singulares Canones, qui ad ipsa spectant, idem de his dicendum, quod factenus de Officiis ad libitum.*

§. 8. Si Festum dedicationis incidat in Dominicam privile- 1271
giatam v.g. infra Octavam Epiphaniæ, transferri debet Dedicatio in Dominicam post Octavam Epiphaniæ, hoc enim censetur voluisse Episcopus ponens in tali Dominica Dedicationem, Gob. *t. 3. n. 696. app. 3. litt. K. Nec obstat*, quod forte in illam sequentem Dominicam incidat aliud Festum duplex; illicita autem fit translatio in diem alioqui impeditum, *nam* hic non est translatio, proprie, & canonice loquendo, sed dici debet, quod Dedicatio ab initio fuerit pro tali anno, & concurrentia constituta, in illa Dominica: ergo transferri debet illud alterum duplex minus dignum. De Dedicatione vide multa apud Gob. supra.

§. 9. Si festum v. gr. S. Bibianæ in Decembri transferri de- 1272
beat, nec haberi possit ante dies illos, quibus occurrunt antiphonæ privilegiatæ, haberi debet etiam uno ex his diebus, uti recte Gob. *t. 5. n. 658.* nam Rubrica circa antiphonas majores, O, dicit, si occurrat festum 9. lectionum usque ad Vigiliam Nativitatis, debere per has antiphonas fieri commemorationem: ergo supponit eoulque agendum de tali festo.

§. 10. Si translatio festi fiat a tempore non paschali ad pascha- 1273
le, recitatur prout tempore paschali, si fiat a tempore paschali ad non paschale, recitatur, prout tempore non paschali, Gavant.

Q. 205. *Quid observandum sit circa Octavas?* Resp. Seqq. 1274

§. 1. Infra Octavam Paschæ, & Pentecostes non fit Officium de ullo Festo. Infra Octavam Epiphaniæ fit de solo Patrono, vel Titulari, vel Dedicatione, vel translatis 1. classis, Guyet apud Gob. *to. 5. n. 659. lit. T.* Hæc tamen omnia excludunter a die Octava. Infra Octavam Corporis Christi, (5) fit de solis duplicibus non translatis, nisi sint altioris ordinis, v. g. Joannis Bapt. infra reliquas Octavas fit de festis etiam semiduplicibus, & etiam transiatis, si inciderent in Dominicam infra Octavam, & haberi possint die Lunæ: de cetero semiduplicia infra Octavam die impedito occurrentia, si non possint haberi die proxime sequenti, transferuntur post totam Octavam, & post omnes Octavas, si plures sibi succedant; duplicia autem, (6) licet non possint primo, possunt haberi alias diebus sequentibus infra Octavam. Etiam de semiduplicibus ad libitum fit infra Octavam, si infra hanc fieri posset de alio semiduplici de præcepto. De semiduplicibus ad libitum (7) non fit amplius intra Octavam propter recens Decretum, uti refertur *l.6. p.2. n.344.*

* (5) *Aliqua Decreta ad Octavam Corporis Christi spectantia. Vide l.6. p.2. n.2055. Sunt autem 15. 17. 18.*

* (6) *Vide authorem l.6. p.2. n.2064.*

* (7) *Emenda ex Decreto a.* 1682. 28. Nov. *quod dedimus in adnot. ad n.1270. ex hoc enim constat infra quamcumque Octavam fieri non posse Officium ad libitum.*

§. 2. Si Festum habens Octavam transferatur post dies 8. a 1275
die festi, non celebratur illo anno cum Octava: si ad pauciores dies transferatur, die Octava non transfertur, sed numeratur a die, quo festum incidebat, & celebrari debebat, si translatum non fuisset, & in octavo die ab illo celebratur Octava.

§. 3. Semper fit commemoratio Octavarum Natalis Domini, 1276
Epiphaniæ, Corporis Christi, de quocumque festo fiat intra eas: si autem concurrant, & quasi commisceantur plures Octavæ, diebus infra Octavam fit Officium de digniori secundum classem, vel ordinem Litaniarum, cum commemoratione alterius Octavæ. Ubi SS. Trinitas (8) est titulus Ecclesiæ, celebratur cum Octava, non obstante Octava Corporis Christi, Gav. *sect. 6. cap. 9. num.* 3. Symbolum tamen S. Athanasii non dicitur diebus infra Octavam, quia tantum Dominicis assignatur, Gav. *sect. 5. cap. 20. num.* 4. Dubitatum est an v.g. Gesitæ ultimis diebus infra Octavam S. Xaverii, cujus Festum propter titulum templi est 1. classis, debeat legi de Octava S. Xaverii, an vero de Octava Conceptionis B. Virginis, cujus Festum ibi tantum est secundæ classis. R. Agendum esse de Octava S. Xaverii cum commemoratione Octavæ Conceptionis, nam licet S. Congregratio voluerit, ut dies Octavæ Festorum B. Virginis sint duplex majus S. Xaverii autem Octava sit tantum duplex minus, tamen nihil prorsus immutavit circa dies infra Octavam, qui secundum generalem, & constantem regulam apud Gav. *cap. 8.* de Octavis *num.* 6. si respondeant festo primæ classis prævalent diebus infra Octavam respondentibus festo 2. classis, & non respiciunt diem Octavam post de sequentem, sed ipsummet festum antecedens, cujus sunt continuatio.

* (8) *Celebratur quidem cum Octava, non obstante Octava Corporis Christi; sed ita, ut diebus sexta, & septima infra Octavam festi SS. Trinitatis, ubi est Titularis, faciendum sit Officium de die secunda, & tertia infra Octavam Corporis Christi, cum commemoratione Sanctissimæ Trinitatis, ex Decreto S. R. C. 8. Junii 1709. Unde contra quam plerique senserunt, colliges nobiliorem esse Octavæ Trinitatis Octavam Corporis Christi, de quo plura Meratius Sect. 3. cap. 8. n.7.*

§. 4. Si duobus diebus consequenter agatur de eadem Octa- 1277
va, Vesperæ non dicuntur a capitulo de sequenti, sed dicuntur

totæ

totæ 2. Vesperæ , ac si sequeretur simplex : fit autem aliquando , ut non absolvantur Octavæ , sed abrumpantur , nempe a die 17. Dec. quando antiphonæ privilegiatæ assignantur : Item die Cinerum : Item Vigilia Pentecostes adveniente , nam de his fit quamprimum in pridianis Vesperis , & nequidem fit commemoratio de Octava , *Gavant.* & specialiter Octava , Paschæ , & Pentecostes terminantur die Sabbati ad Nonam ob festa sequenta .

1278 §. 5. Si Octava dies Corporis Christi occurrat , vel concurrat cum die Octava S. Joannis , fit tantum commemoratio Octavæ S. Joannis : alioqui ceteris paribus dignior est Octava , quæ ab universali , quam quæ a particulari Ecclesia celebratur , & speciatim dies Octava Natalis Christi est secundæ classis , Epiphaniæ est privilegiata ; reliquæ omnes sunt duplices per annum ; nulli tamen cedunt duplici , nisi 1. vel 2. classis , tuncque fit tantum commemoratio Octavæ , alia duplica etiam majora transferuntur , & fit de Octava , Gob. *n.* 629. In Octava Corporis Christi fit tantum de S. Joanne Baptista , si eodem die occurrat , vel de SS. Petro , & Paulo , aut de alio ex solemnioribus , cum commemoratione Octavæ . Notandum , quod dies octavæ Assumptionis , Nativitatis , vel Conceptionis B.V. per Decretum anno 1691. sint duplicia majora .

1279 §. 6. Si diem Octavam sequatur duplex similis classis , dividunt Vesperas : si duplex majus , totæ Vesperæ sunt de sequenti cum commemoratione Octavæ : Excipe Octavas Epiphaniæ , Paschæ , Ascensionis , Corporis Christi , quæ habent totas 2. Vesperas cum commemoratione sequentis duplicis , etiam majoris . Si sequatur duplex 1. classis , in 2. Vesperis nihil fit de Octava die . Si 2. classis etiam translatum , fit tantum commemoratio Octavæ : Dies autem Octavæ omnes (exceptis Christi , & B. Virginis) sunt ejusdem solemnitatis , hinc dividunt Vesperas , nisi aliter notetur . Octava autem Dedicationis est dignior quam Patroni : Patroni , quam Titularis (nisi fit intra hos magna distantia dignitatis) Assumptionis , quam Dedicationis .

1280 §. 7. Si aliqua dies Octava incidat in Dominicam privilegiatam , de qua debeat fieri Officium , in primis Vesperis dicuntur psalmi Sabbati , capitulum de Dominica , cum commemoratione Octavæ ; & si in Sabbato fuit festum semiduplex , de hoc sunt Vesperæ , attamen a capitulo fit de Dominica , & prima commemoratio est de priori semiduplici , quia de eo fuit Officium , secunda est de Octava , quæ nec habuit , nec habebit officium , *Gavant.*

1281 *Q.* 206. *Quid observandum sit circa commemorationes in Horis?* Resp. Segq. §. 1. Duplex 1. classis , si occurrat eadem die cum quacumque Dominica , cum die Octava , cum die infra Octavam Natalis Domini , Epiphaniæ , Corporis Christi , habet commemorationem de his ubique : item de feria majore , & vigilia Epiphaniæ , ad Laudes : de aliis omnibus nihil fit . In primis illius Vesperis fit commemoratio de antecedente Dominica majore , de duplici inferiore 1. & 2. classis , de die Octava Nativitatis , Epiphaniæ , & Corporis Christi , de feria majore : de aliis omnibus nihil . In secundis illius Vesperis fit commemoratio de Dominica sequente quacumque , de die Octava , de duplici , de semiduplici , de feria majore : de omnibus aliis nihil .

1282 §. 2. Duplex 2. classis habet in omnibus commemorationem de iis , de quibus duplex 1. classis . Præterea in 1. Vesperis habet commemorationem de duplici quocumque , die Octava , feria majore , de aliis omnibus nihil . In Laudibus habet commemorationem de feria majore , de festo simplici , de aliis omnibus nihil . In 1. Vesperis (si non sequatur Festum aliud excludens) habet commemorationem de duplici , semiduplici ; de die infra Octavam , si tamen cras de ea fiat officium , de simplici ; de B. V. in Sabbato , si cras de ea fiat Officium .

1283 §. 3. Duplex majus , & minus , itemque semiduplex , habet ubique commemorationem de omnibus , etiam de simplici , & de die infra Octavam . Dominica dividit Officium cum semiduplici antecedente , sequentis autem semiduplicis fit tantum commemoratio .

1284 §. 4. Si officium fiat , v. g. de Confessore non Pontifice , & facienda sit commemoratio de aliis pluribus similibus Festis , antiphona pro secundo sumitur in 1. Vesperis ex laudibus ; pro tertio , ex 2. Vesperis . In laudibus , pro secundo sumitur ex 1. Vesperis ; pro tertio , ex secundis . In 2. Vesperis sumitur pro secundo ex Laudibus ; pro tertio ex 1. Vesperis . Et idem est de versibus , si desint diversi ; quod si adhuc non sufficiant , accipiuntur ex primo , vel seqq. Nocturnis . (1)

* (1) *Ex tertio Nocturno Antiphona sumenda est cum versu* * *ejusdem Nocturni , in Vesperis ; in Laudibus vero prima ex* * *primis Vesperis , secunda ex tertio Nocturno , tertia ex secun-* * *dis Vesperis . Ita sanxit S.C. 5. Maji 1736. apud Merat. T. 2.* * *in* Ind. Decr. *295. Alia ad Commemorationes spectantia De-* * *creta vide l. 6. parte 2. in nostris adnotationibus ad n. 2083.* * *V.* Commemorationes .

1285 *Q.* 207. *Quid observandum sit circa lectiones , & responsoria?* Resp. Segq. §. 1. In duplici 1. & 2. classis , primæ tres lectiones sunt ex communi SS. in 1. Nocturno : itemque in duplicibus majoribus per annum , & Festis Patronorum etiam minus principalium ; Excipe semper , nisi aliter assignetur , aut ob angustiam temporis legendum sit initium libri in Scriptura occurrente , quod alias omitti deberet : nam hoc semper legendum est , etiam anticipato , si posteriores dies septimanæ erunt impediti ; tamen tantum leguntur intra septimanam assignatam . Per initium libri intelligitur prima tantum Epistola S. Pauli , & primus liber Regum , hinc si initia posteriorum Epistolarum , vel librorum assignato loco legi non possint , non est opus postea legere , uti notant plerique , quamvis alii oppositum teneant , & practicent .

§. 2. Si in Festo , verb. gratia 1. classis , conveniant Octava , 1286
quæ duplex est , & Dominica , nona lectio est de Dominica , toties enim Dominica , vel feria major habent nonam lectionem , quoties de iis fit commemoratio tantum , & tam semper legitur Evangelium Dominicæ , aut feriæ majoris in fine Missæ . Si die aliquo , etiam per Octavam quo non est Scriptura currens , hæc præscribatur , accipitur de communi SS. & in die Octava , si nullæ sint propriæ lectiones , primi , & tertii Nocturni erunt de Festo , secundi autem ex communi SS. in Festo simplici , si Sanctus propriam lectionem non habeat , tertia est ex communi SS. In officio de B. V. in Sabbato , 1. & 2. est de Scriptura occurrente , tertia de mense , & omittitur de Sancto .

§. 3. In Festo 9. Lectionum , si omittatur *Te Deum* , aut 1287
si Sanctus propriam lectionem non habeat , 9. lectio de Sancto dici non debet . Si in aliquo Officio 9. lectionum non dicatur *Te Deum* , omittitur lectio 9. de Sancto , etiamsi propriam haberet , quia responsorium nonum non conveniret lectioni de Sancto . Infra Octavas Nativitatis , Paschæ , Pentecostes , Corporis Christi , de simplici fit tantum commemoratio sine 9. lectione , & de Octava Corporis Christi (2) est certum ob Conslit. *Clem.* X. Denique 9. lectio de Sancto non est dicenda , nisi fit propria .

* (2) *Vide exceptionem Authoris nostri lib. 6. p. 2. numer.* * *2063. & alia Decreta a nobis laudata in adnot. ad num.* 2083. * *ejusdem lib. 6. p. 2.*

§. 4. Responsoria 1. Nocturni in Dominica , quæ prima vi- 1288
ce tum ponuntur , si ob Festum duplex sint omissa , debent dici primo die , quo de feria fiet , sive in eadem , sive in sequenti etiam septimana , etiam in Dominica , si in ea non sint primo ponenda alia , alias omittuntur illo anno . Si in feriis non assignentur propria , feria 2. & 5. sumuntur ex 1. Nocturno Dominicæ ; feria 3. & 6. ex 2. Nocturno ; feria 4. & Sabb. si in hoc fiat de feria , primum erit septimum de Dominica , secundum , & tertium erit secundum , & tertium feriæ secundæ sequentis Dominicam , si propria habuerit ; si autem propria non habuerit , accipi debet secundum , & tertium primi Nocturni in Dominica . Propria responsoria posita pro feriis primæ hebdomadæ mensis repetuntur ordine in feriis hebdomadarum ejusdem mensis , donec alia ponantur . In Festo trium lectionum sumuntur duo responsoria ex communi Sanctorum , feria 2. & 5. ex primo Nocturno ; feria 3. & 6. ex secundo , feria 4. & Sabb. ex tertio ; & quando dicitur *Te Deum* , in secundo responsorio apponitur , *Gloria Patri* , cum repetitione ultimæ partis responsorii . (3)

* (3) *Præter Decretum S. R. C. 477. in nostris additionibus* * *ad num.* 2055. *lib. 6. p. 2. quod ad hanc Responsoriorum ma-* * *teriam spectat , hoc aliud addere hic lubet ab eadem S. C. 23.* * *Junii* 1736. *editum* : Quando Festum SS. Philippi , & Jacobi * cadit in Dominicam , tunc ultimum Responsorium , quia est * proprium , dicatur loco penultimi , quod est de Dominica * pro Benedictinis .

Q. 208. *Quid addendum sit circa Officium Defunctorum , Li-* 1289
tanias omnium SS. Psalmos Pœnitentiales , & Graduales? R. Segq. §. 1. Communis sententia est , quod sit obligatio gravis ad Officium Defunctorum in die Animarum , etiam pro illis , qui utuntur Breviario Romano , quia est pars Offici illius diei , *Suarez* , & *alii* 24. cum Dian. *par.* 4. *t.* 4. *res.* 243. contra alios apud Pelliz. *t.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 48. qui dicunt illam rubricam esse directivam , nec obligare saltem sub mortali , eo quod *S. Pius V.* absolute liberet eos , qui utuntur Breviario Romano , quam sententiam Tamb. *in Decal. 2. cap.* 5. §. 2. *n.* 14. & Gob. *in Except. t.* 5. *n.* 614. dicunt probabilem Burgh. tamen *cent.* 3. *cas.* 47. non audet dicere absolute probabilem , unde in praxi non videtur satis tuta .

§. 2. Quoad Litanias Festo S. Marci , & diebus Rogationum , 1290
plures citat Pelliz. *num.* 47. qui dicunt non esse mortale si omittantur , & Pelliz. *numer.* 48. cum Gob. *numer.* 615. dicit non esse improbabile , nec videtur dissentire Burgh. *cent. 1. cas.* 93. quia non extat præceptum , nec constat consuetudinem esse receptam velut legem . Oppositum videtur probabilius , nam consuetudinem illam esse receptam velut legem probat praxis recitantium , qui se accusant tanquam de peccato , si neglexerint .

§. 3. Si Festum S. Marci incidat infra Octavam Paschæ , 1291
transfertur post Octavam , sed non transferuntur Litaniæ : Si incidat in diem Paschæ , Litaniæ transferuntur in feriam 3. proximam : abstinentia autem anno 1683. ab aliquibus plane omissa est , cum Festum S. Marci incidisset in feriam 4. sed cum in eumdem diem incidisset anno 1696. translato Festo , & habitis eo die Litaniis abstinentia ex mandato Ordinarii observata est eodem die per diœcesim Monasterienſem . Litanias semper comitatur processio , & abstinentiam Litaniæ . Si in feriam 2. vel 3. Paschæ incideret festum S. Marci , secundum usum Romanum debent Litaniæ eo die haberi , consequenter & abstinentia , per se loquendo : Sed Parisius pro hoc casu abstinentia , Litaniæ & processio transferuntur in feriam 2. post Dom. in Albis : alibi servatur consuetudo cujusque diœcesis . Anno 1707. in Archidiœcesi Colonien- si , cum festum incidisset in feriam 2. Paschæ , eo die habitæ sunt Litaniæ , & processio , festo translato , & eo anno plane omissa est abstinentia .

§. 4. Matutinum officii Defunctorum in die animarum re- 1292
citari debet mane die 2. Novembris , & non pridie , uti decrevit S. Congregatio Rituum Decreto 33. 1. Semptemb. 1607. (4) Vesperæ Defunctorum pro prima die mensis possunt dici post Vesperas Dominicæ , vel Festi , ita habet Decretum S. Congreg. 87. 23. Maii 1063. editum . Quamvis Tamb. & Stoz. *numer.* 417. admittant Laudes posse de more dici pridie S. Marci ,

ci , & Rogationum , tamen putant Litanias non posse addi , tum quia non notatur , ut conjunctim dicantur , tum maxime , quia sunt loco assistentiæ ad processionem , quæ assistentia non potest anticipari , sed ipso die S. Marci . & Rogationum observari debet . Oppositum docent Gav. Arnaud. Gob. Lohn. *de Horis par.* 2. *t.* 2. §. 12. *num.* 3. nempe posse Litanias etiam præ- dite addi laudibus , quia accessorium sequitur principale , quod autem sint accessorium Laudum , patet inde , quia propterea in his omittitur , *Et fidelium animæ* . (1) Ut autem satisfiat obligationi ad Litanias , non est satis interesse processioni , sed debet ille , qui obligatur , alternatim canere , vel recitare cum aliis , aut si mox fit , ut ab aliis decantentur , saltem devote , & attente audire . Stoz. *num.* 418.

* (4) *Oppositum docet Author l. 6. p. 2. n.* 2066. *ex Decreto* 33. * *S.R.C. 1. Sept.* 1607. *quod his verbis renovatum est ab eadem S. R.* * *Cong.* 22. *Januarii* 1701. Matutinum diei Commemorationis * omnium Fidelium Defunctorum non potest recitari in Choro in * Die festivitatis omnium Sanctorum post Completorium , sed * servandæ sunt Rubricæ . *Quod tamen ad Cathedrales spectat ,* * *servatur ejusdem Sac. Rituum Cong. Decretum* 5. *Julii* 1698. Of- * ficium Defunctorum secunda die Novembris potest etiam , præ- * sente Episcopo , ante Completorium die Festi omnium Sancto- * rum recitari .

* (1) *Hæc ratio , quæ potissima est Gavanti , ceterorumque , mul-* * *la est , ut optime ex Guyeto nostro lib.* 4. *cap.* 20. *quæst.* 6. *Me-* * *ratus sect.* 6. *cap.* 16. *num.* 5. *paritate Matutini Defunctorum ,* * *quod S. R. C. vetat pridie recitari ; nam æque bene diei posset* * *Matutinum Defunctorum , pars Laudum diei , ac Litaniæ , quum* * *æque Laudibus adjungantur per Rubricam , & æque iis admant* * *versum* Fidelium animæ *&c. Hinc Gobat in posteriore sui ope-* * *ris editione Tract.* 5. *n.* 616. *Gavanti sententiam , quam antea* * *amplexus fuerat , rejecit , eamque tanquam probabiliorem admi-* * *sit , quæ negat , Litanias anticipari posse .*

1293 §. 5. An illi , qui non utuntur Breviario Romano , sub mortali ad Officium Defunctorum , & Litanias , uti & psalmos pœnitentiales , & graduales suis diebus obligentur necne , spectanda est consuetudo loci , Lessius Laym. Gob. *num.* 66. Et videtur probabilius etiam quoad priora idem dici de illis , quod diximus de utentibus Breviario Romano . Circa Officium B. V. etiam potest etiam Silv. *p.* 1. *vers. Horæ cas.* 2. (2)

* (2) *Et Gavantus sect.* 9. *cap.* 1. *& ad hoc caput Meratius.*

1294 *Q.* 209. *Quid addendum circa vocalem expressionem , & recita-* *tionem cum socio , vel in choro?* R. Segq. §. 1. Med. putat , eum non satisfacere , qui non recitat ita alte ut a præsentibus audiri possit , sed Beja *part.* 1. *cas.* 55. recte eum confutat . Azor. & alii , quos adducit Busemb. *n.* 1237. relatus , putant sufficere solam verborum articulationem , licet ab ipso etiam recitante percipi nequeant . Idem putarunt plures apud Moyam *t.* 1. *tr.* 2. *dec.* 2. *quæst.* 2. sed dicendum est cum Castrop. *tract.* 7. *decal.* 2. *par.* 3. *numer.* 6. & aliis communiter , debere ita proferri , ut te posses audire , si nullum foret impedimentum , quia verba , quæ auditu percipi non possunt , non videntur esse verba , sed potius inchoatio verborum facta in gutture , vel intra dentes .

1295 §. 2. Satisfacit , qui recitat cum socio , etiam laico , non obligato , non attento , imo non audiente , Pelliz. *t.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 91. Dian. *p.* 7. *t.* 11. *res.* 6. Gob. *in Exp. t.* 5. *num.* 691. Stoz. *lib.* 1. *p.* 3. *nnm.* 404. Facilius tamen est satisfacere , si quis recitet solus , quam si recitet cum socio , vel in choro , nam si recitet solus , probabile est non obligari ad attentionem internam , uti dicetur *num.* 1341. si autem recitet cum alio , probabilius est cum Dian. *p.* 2. *t.* 12. *res.* 2. contra Caram. *in Th. fund. num.* 2463. teneri audire , & attendere ad id , quod socius recitat , alioquin non communicat id , quod ab illo dicitur , nec partem illam facit moraliter suam , ita Tamb. *in Dec. l.* 2. *cap.* 5. §. 4. *n.* 10. Gob. *sup.* Stoz. *n.* 404. Quod si attendat , quantum moraliter potest , putant Tamb. *n.* 12. & alii apud Gob. *n.* 692. satisfacere , dummodo in confuso audiat , quamvis propter culpam socii , vel chori nihil distincte percipiat , & probabile esse dicit Pelliz. *num.* 39. sed Castr. *num.* 7. contradicit , quia quamvis velit , tamen reipsa non facit illam Orationem suam , cum reipsa eam non percipiat ; quod contra eumdem *Tamb.* magis valet in furdastro . Attamen posse percipere fructus , & distributiones admittunt Nav. Suar. Bonac. aliique cum Castr. Et notant Azor. & Gav. eum , qui recitat cum aliis satisfacere , si attente audiat verba plurium , ac si ab uno tantum dicerentur , licet non distinguat verba singulorum .

1296 §. 3. Qui recitat cum blæso ex media tantum parte proferente voces , secundum Caram. & Pelliz. *n.* 88. satisfacit , quia hic a natura , & Ecclesia dispensatus est ad omittendam partem Officii : sed probabilius est illum quidem blæsum satisfacere , te autem , non , nisi sit necessitas cum illo orandi , quia ille excusatur per impotentiam aliter recitandi , tu autem non , cum possis aliter commode totum recitare .

1297 §. 4. Qui partem suam submisse orat , & attendat ad alteram partem chori , satisfacit præcepto dicendi Horas , Suar. Bonac. Bass. Fill. *tr.* 23. *n.* 195. Tamb. *n.* 15. An autem per hoc lucretur distributiones , dictum est *a n.* 878.

1298 §. 5. Sufficit , si socius recitet omnes antiphonas , capitula , responsoria , lectiones , & orationes , dummodo alter tantum audiat , quia sic etiam fit chorus ; Regin. Fill. Bon. Arnaud. Tamb. §. 3. *num.* 10. Stoz. *supra* . Imo etiam eum satisfacere , qui solus per se recitat omnes psalmos , & ab alio audit 9. lectiones , docet Pelliz. *num.* 91. sed merito contradicit Dian. *par.* 9. *tr.* 7. *res.* 38. sicut enim non satisfacit , qui continuatam mediam partem Horæ orat ; & alteram mediam partem audit a socio , ita neque hic : Ratio utriusque est , quia non licet aliter uti privilegio recitandi cum socio , quam prout Ecclesia concedit , & admittit consuetudo , non est autem concessio Ecclesiæ , aut con-

suetudo sic recitandi : hinc Gob. *nu.* 691. postquam proposuisset utramque sententiam , sapienter subdit , *Ego in tantis rebus novitatem , ac singularitatem non probo* . Similiter si quis alternatim recitarit psalmos cum uno socio , non potest audire lectiones a tertio , uti fatetur Pelliz. quia sic in tertium recitarentur horæ : quod est alienum a prava Ecclesiæ . Potest tamen quis aliqua cum socio , alia solus recitare . Pelliz. Et possunt etiam lectiones singulæ juxta numerum sociorum dividi , verbi gratia novem lectiones in novem socios , Suar. Azor. Stoz. *supra* .

§. 6. Probabile esse putant Tamb. *nu.* 14. aliique apud Pell. 1299
n. 42. eum satisfacere , qui cum externa tantum devotione assistit toti horæ a Musicis decantatæ , sed tenendum est oppositum , uti etiam innuit Tamb. *num.* 17. talis audiens non orat vocaliter , nec orationem illam Musicorum facit suam , cum non alternet cum illis .

§. 7. Per organum , vel socios suppletur , si non satis perci- 1300
pis ea , quæ leguntur , dum thurificas , quæris psalmos , &c. unde non est opus te postea supplere , Suar. Vasq. Escob. Regin. Caram. Laym. *lib.* 4. *t.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. Dian. *p.* 2. *t.* 12. *res.* 13. Bonart. *l.* 2. *cap.* 37. Gob. *a num.* 706. Illsf. *t.* 5. *a num.* 39. item licet psalmus integer dicatur dum tu tussis , vel excreas , vel sanguis a naribus fluit , Sanch. Gob. *supra* . Etiam illum excusat Diana , qui choro canente prælegit lectionem , ne erret , quod admittunt Sanch. & Escob. si alioquin fuisset erraturus . Addunt Nav. & Bonart. posse aliquem sine obligatione aliquid repetendi inter canendum obiter salutare venientem , aut uno alterove verbo necessario alloqui alterum .

§. 8. Nimia celeritas causans , ut socius non possit verba sa- 1301
tis percipere , & attendere , est ordinarie veniale tantum , neque obligat ad repetitionem , Fill. Bass. Si tamen secundus intelligat, priusquam alter versum absolverit , idque fiat in magna quantitate , non satisfit , quia quæ simul proferuntur , non constituunt orationem ab Ecclesia præscriptam , quæ essentialiter debet esse successiva , & habere unam partem post alteram , Tol. Reg. Bon. Castr. *p.* 3. *n.* 4.

Q. 210. *Quid addendum sit circa mutilatam recitationem* . R. 1302
seqq. §. 1. Tunc dicitur quis mutilare , quando vel immutat , vel absorbet aliquas syllabas , aut litteras , nec ita articulate exprimit , ut ab audiente intelligi possit sensus eorum , quæ legit , si autem mutilet ex inadvertentia , vel balbutie , vel inveterata consuetudine , quæ valde difficulter corrigi possit , excusatur quis a peccato : Less. *l.* 2. *c.* 37. *n.* 56. Tamb. *in Dec. lib.* 2. *cap.* 5. §. 3. *n.* 6. Et quando mulatio fit tantum in ultimis syllabis , raro peccabitur , quia raro mutabitur sensus , Suar. Azor. Less. Castr. Gav. Gob. *in Exp. tr.* 5. *n.* 618.

§. 2. Si quis hinc inde verba , & versus mutilando , perveniat 1303
ad partem notabilem , tenetur supplere , non recitando omissa , vel mutilata , nam hoc fieri non potest , neque esset aliud , quam rudem , & sensu carentem confusionem inducere , sed orando aliquid æquivalens omissis , v. gr. unum , duos , aut plures psalmos , Nav. Bonart. *l.* 2. *cap.* 24. *n.* 10.

Q. 211. *Quid addendum sit circa interruptionem?* Resp. Segq. 1304
§. 1. Putat Nav. venialiter peccari , si hora aliqua inchoetur , & non absolvatur , licet quis habeat voluntatem postea repetendi ; sed oppositum est probabilius , quia una pars horæ potest hare sensum absolutum , quo finito non est , cur cessari non possit ; si autem quis cesset cum animo repetendi , non ideo postea tenetur repetere , dummodo oret reliqua intra tempus debitum , quia reipsa posuit partem operis præceptam : ergo si addat reliquam satisfecit : sed de intentione iterum dicetur *a numero* 1322.

§. 2. Matutinum potest etiam sine causa dividi tota nocte ai 305
Laudibus , sive Matutinum , & Laudes sint duæ , sive una hora , Less. Rebell. Bonart. *lib.* 2. *cap.* 17. Stoz. *lib.* 1. *p.* 3. *num.* 410. idque etiam laudabile esse dicunt Nav. Suar. Sanch. Fill. Tamb. Pelliz. aliique multi . Si autem dividatur , debet in fine addi , *Pater noster* ; non est autem opus addere orationem diei , id enim specialiter tantum in Nativitate Domini præcipitur , Sanch. Bonart. Pelliz. Stoz. Gob. *tr.* 5. *num.* 672. Lohn. *de Horis par.* 2. *t.* 1. §. 11. contra Nav. Less. Bon. Gavant. Dian. *par.* 5. *t.* 14. *res.* 48. qui dicunt debere addi , sed fine commemorationibus ; quod probabile est , si dicamus Matutinum , & Laudes esse duas horas , nam si Matutinum est integra hora , videtur debere habere suam orationem , nisi illi , & Laudibus simul per modum unius orationis adjungatur oratio utrique communis . Est etiam probabilius cum Bon. Azor. Tamb. & aliis , quod initio Laudum divisarum non debeat dici , *Pater* , & *Ave* , quia nullibi præscribitur , imo nec dicitur initio Completorii , quamvis sit hora distincta .

§. 3. Si in eadem hora , vel Psalmo fiat magna interruptio , 1306
Nav. Suar. Vasq. Bald. Gavant. & alii dicunt esse mortale , nisi repetatur totum , quia tollitur unitas , quæ spectat ad rirum , & formam præscriptam ; si autem interruptio sit parva , & fiat sine causa , etiam in parvis horis , notant Azor. & Less. *l.* 2. *cap.* 37. *n.* 58. fore veniale tantum . E contra Arriag. Barb. Laym. Sanch. Bon. Quintanad. Pelliz. Tan. Bass. Spor. Tamb. aliique 11. cum Diana dicunt quantamcumque interruptionem non esse mortale , idemque sentiunt Less. Beja *p.* 1. *cas.* 51. Gob. *in Exp. t.* 5. *num.* 669. Illf. *t.* 5. *a num.* 17. quia singuli psalmi , imo & fere versus habent compleram significationem , & satis uniuntur , vel per intentionem continuandi , aut si hæc absit , saltem per hoc , quod intra diem , aut tempus , quo durat obligatio , adduntur , sicuti est una disputatio , una Confessio , licet una vice non absolvatur ; & similiter dividi posset Rosarium pro pœnitentia , vel ex voto orandum ; unde Gob. cum aliis *numer.* 671. dicit , quod licite incipias Matutinum , dum Confessionem audis , quamvis scias te aliquoties interrupturum : imo si quis

hodie incepisset crastinum matutinum, putant Tamb. Gob. & Stoz. posse sine culpa mortali in qualibet ejus parte cessare, & sine causa reliqua differre in crastinum; hoc tamen non facile practicarem.

1307 §. 4. Causæ justæ interrumpendi sunt, si charitas, imo & affabilitas, seu humanitas sit alteri exhibenda; si negotium aliquod superveniat, quod incommode differretur; si velis tollere distractionem, aut notare, quod te reddit sollicitum, ne obliviscaris, &c. Notat tamen Gob. *nu.* 848. cavendum esse, ne quis assuescat obsequi ejusmodi importunis sollicitationibus, & sic continuo interrumpat, est enim quædam irreverentia: Nullum autem videtur esse peccatum inter horas privatim aliquam orationculam, aut aliquod pium suspirium intermiscere, Bonart. *cap.* 24. *nu.* 15. Gob. *num.* 696. Si tamen pars notabilis addereтur officio, secundum Castr. esset veniale, utpote contra præscriptam formam, & si faceret cum voluntate inducendi alium ritum, recte dicit peccaturum graviter,

1308 *Q.* 213. *Quid addendum sit circa inversionem ordinis?* Resp. Seqq. §. 1. Satisfit quoad substantiam, licet invertatur ordo, hinc orare, verbi gratia, Vesperas ante Primam sine causa, est veniale tantum, Castrop. *t.* 7. *d.* 2. *par.* 4. *num.* 4. Pellizz. *t.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 8. Idem est, si oretur Prima, aut etiam Tertia, vel Vesperæ ante Matutinum, Castr. Bass. Tamb. *in Decal. l.* 2. *cap.* 5. §. 3. *n.* 12. aut si unus psalmus ante alium, iidem cum Gob. *in Exp. t.* 5. *a n.* 664.

1309 §. 2. Causa sufficiens invertendi ordinem est, si quis ab amico invitetur ad recitandam Primam, vel Horas minores, cum ipse nondum recitarit Matutinum, Suar. Bon. Castrop. Bass. Pellizz. *n.* 108. Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *n.* 411. quod saltem verum est, si hoc negare non possit absque aliqua nota saltem inurbanitatis. Similiter si quis mane non habeat Breviarium ad manum, nec commode possit expectare, potest ex Diurnali, quod habet, recitare horas diurnas, postea recitaturus Matutinum, Tamb. & Stoz. supra. Item si non habeat lectiones ad manum, potest recitare psalmos Matutini, & Laudum, imo & reliqua, dilatis Lectionibus, Castr. *num.* 5. Gob. *num.* 664. Similiter si sero veniat ad chorum hora jam incepta, potest pergere cum aliis canere, & postea, quæ omissa sunt, supplere, Sanch. Laym. Gob. supra; Idem est, si veniat una hora absoluta, cantare potest cum choro posteriorem, & postea supplere priorem, Bass.

1310 §. 3. Si ordo ejusdem horæ sine causa invertatur, v. gr. in Matutino prius recitentur lectiones, quam psalmi, est veniale tantum, uti habet communis cum Castrop. supra, quia unitas, quam horæ habent, præcipue est per aggregationem, quæ manet, licet fiat ejusmodi inversio.

1311 §. 4. Si oblitus es recitare aliquam horam, vel partem horæ notabilem, potes eam solam postea supplere, etiam sero vespere, si tunc prius recorderis, nec opus est aliquid aliud repetere, Palud. Fill. Ang. Bass. Nav. *in man. c.* 25. *num.* 90. Vasq. *de benef. cap.* 4. *n.* 67. Sanch. *in Conf. lib.* 7. *cap.* 2. *dec.* 18. Bon. *dec.* 1. *q.* 3. *p.* 4. *n.* 7. Abell. *De Horis q.* 2. Gob. supra. Quod si pars notabilis ex culpa sit omissa, Arm. & alii dicunt debere repeti totum. Vasq. *nu.* 68. dicit satis esse, si suppleatur omissum; expedit autem statim supplere, ut maneat continua oratio. Denique si media hora advertas te omisisse aliqua, potes pergere usque ad finem, postea suppleturus defectum. Bon. *n.* 8. Pellizz. *T.* 5. *n.* 108.

1312 *Q.* 213. *Quid addendum sit circa tempus recitandi?* Resp. Seqq. §. 1. Accuratum tempus recitandi, communiter sic statuitur: Pro Matutino, & Laudibus a pridie vesperi usque ad horam post ortum mane Solem: Pro Prima, a tempore auroræ usque ad 11. Pro Tertia, ab ortu Solis usque fere ad meridiem: Pro Sexta, & Nona, etiam fere usque ad meridiem, quamvis pro Nona olim fuerit tempus circa finem, aut etiam post illud, uti colligitur etiam ex verbis hymni: *Iargire lumen vespere*. Vesperæ in quadragesima, exceptis tribus primis diebus, & Dominicis, recitantur ante meridiem; aliis temporibus a meridie usque ad occasum Solis. Pro Completorio tempus est a tertia post meridiem usque ad medium noctis.

1313 §. 2. Caram. *in Th. fund. a n.* 2518. & Dicast. apud Gob. *n.* 683. putant nullum esse peccatum in privata recitatione non observare tempora, sed alii cum Dian. *p.* 8. *tr.* 11. *R.* 12. probabilius contradicunt, si fiat sine causa. Est autem veniale tantum, uti habent AA. communiter cum Diana *p.* 2. *t.* 12. *R.* 14. Si autem ex causa non serves tempora orandi, non peccas, & causa censetur concio paranda, major devotio, periculum impedimenti obventuri, &c. Item causa justa differendi Horas in pomeridianum tempus est, si tempus matutinum tibi sit ad studendum aptius, Nav. Maj. Sanch. *in Conf. lib.* 7. *c.* 2. *d.* 36. Item causa justa est major commoditas in continuanda lectione, vel studio. Imo ex illis, quæ disputant Dicast. *De Euch. disp.* 10. *n.* 160. & Gob. in Quint. *T.* 5. *cap.* 25. *a n.* 52. videri posset non peccare is, qui mane orat omnia, nam utique licitum est, & bonum mane, saltem ex devotione, orare omnia, postea autem non est obligatio repetendi, cum satisfactum sit obligationi. Deinde licite me pono in eo statu, in quo non amplius obliger lege: ergo licite oro mane, ut a prandio non amplius obliger, ita illi: sed probabilius est in hoc peccari veniliter, si fiat sine ulla causa, legimus enim viros Sanctos a Deo punitos esse, eo quod ita anticiparint. Recte tamen notat cum aliis Sanch. quando periculum est, ne non possit observari tempus, melius esse anticipare quam postponere, nam *ante horam orare providentiæ est, post horam negligentiæ, in hora obedientiæ*, inquit Hugo a S. Victore cum *Sporer hic numer.* 146.

* (1) *His citato Diana videtur assentiri Lamb. Emin.* T. 2. * *Edict. p.* 45.

1314 §. 3. Omnibus sæcularibus, & Regularibus licitum est recitare Matutinum, & Laudes privatim vespere antecedente, uti cum communi Gob. *in Exp. t.* 5. *n.* 678. Quandonam autem pridie inchoari possit Matutinum privatum diei sequentis, varie loquuntur AA. nam inchoari posse ab hora secunda putant Quintanadv. Molf. & Faber apud Dianam *p.* 2. *t.* 12. *R.* 39. dicitque probabile esse Tamb. *in Decal. l.* 2. *cap.* 5. §. 5. *n.* 3. & Gob. *n.* 679. dicit se secuturum, si ab hora tertia usque ad cœnam deberet audire Confessiones; Sanch. autem *dub.* 37. *n.* 4. & 6. dicit hoc non fore, nisi veniale, quia illud tempus, cum sit hora Vesperarum, videtur pertinere ad sequentem diem. Henriq. Barbos. Bon. Gav. & alii apud Gob. dicunt inchoari posse hora tertia post prandium, Suar. Castrop. *t.* 7. *disp.* 2. *pun.* 4. *numer.* 3. dicunt medio quartæ; alii dicunt tribus horis ante occasum Solis, quod probabile esse dicit Tambur. supra; Sanch. *numer.* 8. dicit semper licere saltem una hora ante occasum Solis, tum enim reipsa appropinquat Vesper: ex universali consuetudine, inquit Pellizz. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 103. posse inchoari post Vesperas in Cathedrali habitas, & ita etiam docent S. Thomas, aliique multi apud Sanchez *numer.* 3. & Castropal. supra: hinc aliqui apud Sanchez *numer.* 4. putant in quadragesima inchoari posse statim post meridiem, quia dictis ante prandium Vesperis censetur apud Ecclesiam inceptus esse dies sequens. Tuta est sententia, quæ dicit inchoari posse pro omni tempore anni, hora quarta; de cetero videtur dicendum, quod in hieme licitum sit maturius incipere quam in æstate, quia in hieme prius advenit Vesper, unde universaliter censeo tum inchoari posse Matutinum, quando Sol est propinquior ad occasum, quam ad meridiem, sive sit hiems, sive æstas, & ita etiam docent Comit. Fill. Pelliz. ac vidi ante hac etiam in Directorio aliquo Romæ impresso ita notatum esse: Hinc anno 1706. prodiit Romæ typis Cameræ Apostolicæ sequens tabella, ad horas horologii nostri sic accomodanda.

Qua ora pridie inchoari possit Matutinum.

20. Jan. hora 2. cum quadr.	13. Feb. medio 3
1. Martii, hora 2. cum 3. quadr.	18. Mart. hora 3
4. April. hora 3. cum quadr.	20. Apr. med. 4
10. Maii, hora 3. cum 3. quadr.	8. Junii, hora 4
1. Aug. hora 3. cum 3. quadr.	21. Aug. medio 4
7. Septemb. hora 3. cum quadr.	24. Sept. hora 3
11. Oct. hora 2. cum 3. quadr.	20. Octob. medio 3
18. Nov. hora 2. cum quad.	15. Decemb. hora 2

§. 4. Si absque causa dicatur Matutinum sequentis ante absolutum officium præsentis diei, peccatur, sed venialiter tantum, quia licet ex illis non fiat unum Officium, nec videantur inter se habere ordinem, tamen voluntas Ecclesiæ est, ut prius exolvatur obligatio hujus diei, quam inchoetur alterius, Suar. *de Orat. lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 3. Sanch. *num.* 5. Castrop. *num.* 4. Dian. *p.* 1. *tr.* 12. *R.* 15. Gob. *num* 666. Stoz *num.* 385. sufficiens autem causa est, si quis rogetur ab alio, ut secum recitet Matutinum diei sequentis, quamvis necdum recitarit Vesperas præsentis, Bon. aliique cum Pellizz. num. 108. Et universaliter omnis causa sufficiens ad inversionem ordinis inter Horas unius diei, etiam sufficit hic, Gob. Non posse autem per unam talem recitationem satisfieri obligationi pro hac, & sequenti die, certum est, quia *Alexand. VII.* damnavit hanc 35. prop. *unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsente, & crastina.*

§. 5. In quadragesima possunt Vesperæ sine ullo peccato privatim dici post prandium, quia rubrica illa solum chorum obligat, Sanchez Gavant. Gob. *num.* 688. Burg. *cent.* 3. *cas.* 83. Stoz. *num.* 412. Lohn. *p.* 4. §. 10. *num.* 4. Imo congruentius est tunc ita fieri: aliud erat primitus, quando vesperi prius cœnabatur, tum enim recitabantur ante cœnam, ne nimis diu differrentur, ut ex Bellarm. notat *Tamb. in Decal. lib.* 4. *cap.* 5. §. 4. *nu.* 4.

Q. 214. *An Matutinum orari debeat ante celebrationem Missæ?* R. hoc dicetur l. 6. quando de Sacrificio.

Q. 215. *Quid addendum sit circa tempus, quo desinit obligatio orandi pro una die?* R. Seqq.

§. 1. Obligatio orandi pro una die desinit hora 12. noctis hinc quod ante non orasti, poteris omittere: consequenter audiri non debet *Leander*, dicens satisfieri præcepto Horarum, si quis paulo ante mediam noctem incipiat Matutinum, & sine intermissione recitando finiat hora prima; hanc enim sententiam late confutant Card. *in* 1. *crisi d.* 35 *a numer.* 21. Gob. *in Exp. tom.* 5. *a num.* 684. est enim contra communem sensum, & usum, nam pari jure posset die Jovis ante 12. noctis incipere comedere carnes, continuando cœnam usque ad 1. diei Veneris, quod nemo dicet: imo sequeretur per unicam illam recitationem satisfieri posse obligationi duorum dierum, quod tamen damnatum est, secundum dicta *num.* 1315.

§. 2. In orandis Horis, ut in aliis præceptis Ecclesiasticis, quæ horam requirunt, attendi debet hora, qua præcipitur, non præter propter, sed ad momentum, uti explicatum est lib. 1. a num. 582. Quandonam autem censeatur esse momentum mediæ noctis, & quid tenendum sit, si sint plura, aut etiam aliquo loco nullum sit orologium, videri possunt dicta hic a num. 485.

Q. 216. *Quid sit addendum circa locum, & situm in orando?*

Resp. Hæc duo.

§. 1. Non peccat, qui Horas submisse orat loco etiam sordidissimo, Suar. *de Orat. l.* 3. *c.* 7. *num.* 9. Stoz. *lib.* 1. *p.* 3. *num.* 414. Etiam dum ventrem exonerat, Angles, Trull. Caram. Sanch. *in Conf. l.* 7. *c.* 2. *d.* 44. Spor. *in Th. Sacr. De Horis num.* 148. Tamb. *in Decal. lib.* 2. *c.* 5. §. 6. *num.* 2. Ratio est, quia potest ibi mente orari: ergo & voce, nec de se est irreverentia, Deus enim ubique est, ubique a seipso, & Angelis laudatur, nec plus sordes quam munditiem curat. Denique oratio dirigitur ad Deum

Deum sine ullo speciali respectu ad locum. Consilii tamen est talibus locis non orare vocaliter; imo si quis temere talem locum, vel tempus deligeret, secundum Tamb. & Stoz. peccaret venialiter: quod etiam videtur velle Alvarez De vitæ relig. Inst. c. 5. dicens: *Licet vocalis oratio, si necessitas instet, in quocumque loco possit fundi, quia tunc necessitas locum honestat, tamen si commode fieri possit, locus decens eligendus est, ubi non peragantur abjecta ministeria, nam oratio vocalis, corporalis est sensuque perceptibilis, qua Deum exterius alloquimur, & cor nostrum quasi hostiam maclamus, unde requirit locum honestum decentemque, sicut alia sacra, corporalia.* Et ita etiam quamvis S. Th. apud Suar. supra pro oratione mentali nullum omnino locum excipiat, tamen addit, ad exhibenda externa orationis signa non omnia loca esse accommodata, sed oportere, vel scandali, vel publicæ ædificationis rationem habere.

1321 §. 2. Nullus situs corporis est de præcepto, hinc sedere cum standum, vel genuflectendum est, per se loquendo, non est peccatum, quia rubrica solum consilium dat ad majorem devotionem, & reverentiam habendam, Tol. Fill. Bon. Bass. Suar. *De Orat. lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 2. Castr. *t.* 7. *d.* 2. *pag.* 4. *num.* 7. Reg. *l.* 18. *num.* 79. Spor. *num.* 149. Illsf. *t.* 5. *num.* 34. Stoz. *num.* 415. Unde quando Nav. dicit peccari venialiter, si id non observetur, loquitur de oratione publica in choro, in quo peccatur venialiter, potius ratione scandali, quam cæremoniæ prætermissæ, ita Suar. supra aliique multi cum Sporer.

1322 *Q.* 217. *Quid sit notandum circa intentionem ad Horas præcipiendas?* R. seqq. §. 1. Communissime docent omnes, quod ab Ecclesia hic præcipiatur oratio, quæ sit verus Dei cultus, seu actus religionis, quia Ecclesia vult hic satisfieri, non tantum voluntati fundatorum, qui intenderunt cultum Dei, sed ab omnibus obligatis ad horas, licet beneficiati non sint, vult satisfieri generali obligationi religionis, seu colendi Deum per orationem nomine totius populi Christiani fusam, ideoque expresse injungit *cap. Dolentes*, De celebr. Miss. ut divinum Officium studiose celebretur, & devote; *studiose*, inquit *Glossa*, quoad officium oris; *devote*, quoad officium cordis.

1323 §. 2. Certum etiam videtur, quod ad substantiam orationis, & veri cultus Dei in recitandis Horis requiratur intentio aliqua ad Deum, nam prolatio externa verborum, si absit omnis relatio ad Deum, est res de se omnino indifferens: & ideo si ebrius recitet, non satisfacit præcepto orandi. *Nec obstat*, quod ebrius possit satisfacere, v. g. præcepto jejunii, secundum dicta lib. 1. c. 605. *Nam* disparitas est, quod præceptum jejunii sit negativum, adeoque impleri possit non agendo, præceptum autem Horarum est positivum, quod impleri debet per actionem humano modo, & libere ponitam.

1324 §. 3. Intentio in genere est propositum, seu voluntas efficax finis, ut obtinendi per media: hic sumitur pro actu voluntatis efficaciter tendente in aliquod objectum habendum, vel ponendum. Dividitur in formalem, virtualem, habitualem, & interpretativam, item in explicitam, & implicitam, directam, & indirectam. Intentio formalis est voluntas efficax, quæ nunc in se existit, & satis percipitur ab eo, qui habet (hanc communiter vocant actualem, sed cum probabilius dicatur, quod intentio virtualis reipsa sit etiam actualis, quamvis tenuis, & imperceptibilis, pro vitanda confusione melius dicitur actualem dividi in formalem, & virtualem) Virtualis est, quæ aliquando existit, & non est revocata, sed adhuc existit saltem in virtute sua, id est, vel in se, sed omnino tenuiter, & imperceptibiliter, uti probabilius docent Lugo, & alii, vel in applicatione potentiarum externarum, uti volunt Scot. Suar. Vasq. Arr. & multi alii apud Lohn. *de Sacram. in genere art.* 1. *quæst.* 4. vel in applicatione aliqua ab appetitu sensitivo causata, uti volunt Palav. & Haun. *in Th. spec. lib.* 4. *num.* 689. vel saltem in aliquo alio suo effectu. Habitualis est, quæ neque in se neque in aliquo suo effectu existit, attamen existit, & necdum est revocata. Interpretativa est, quam homo nunquam habuit, est tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret. Explicita est, qua aliquid in se clare cognitum volumus, implicita, qua tendimus in aliquid solum confuse cognitum, volendo aliquid, sub quo vel in quo continetur: sic qui vult Subdiaconatum, cognoscens in confuso, quod aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite intendit obligationem ad castitatem, & ad Horas, quamvis de illis expresse non cogitet. Directa est, qua aliquid in seipso volumus: indirecta, qua vel volumus causam, aut aliquid cum re connexum, vel non impedimus rei existentiam, quando possumus, & debemus. V. Lugo *de Sacram. dec.* 8. *numer.* 100. Quamvis autem hæ divisiones, quandoque ab aliis aliter explicentur, nam S. Th. 3. *par.* 9. 64. *art.* 9. *ad* 3. intentionem habitualem confundit cum virtuali, ut fatentur Caj. Platel. *de Sacram. num.* 99. & alii: item Suar. *de Sacr. dec.* 13. *sess.* 2. Lugo *num.* 37. Spor. *de Sacr. n.* 111. indirectam confundunt cum interpretativa: Esp. *de Sacr. qu.* 15. implicitam cum virtuali; item habitualem cum interpretativa, tamen ad vitandas confusiones loquendum videtur, ut eas distinximus.

1325 §. 4. Intentio requisita ad Horas debet esse saltem implicita, & indirecta orandi, hinc qui legendo Breviarium tantum intendereт addiscere memoriter, aut scire historias contentas, aut alteri manifestare, quod ibi scriptum est, non satisfaceret, uti habet communissima contra Dicast. qui dicit quamcumque lectionem sufficere, dummodo cum illa non conjungatur actio repugnans externæ recitationi: sed ratio nostra est, quia lectio Horarum præcipitur velut oratio, & Dei cultus, ita quidem, ut etiam communiter dicant AA. contra Cajet. eum non satisfacturum, qui legendo Horas expresse nollet orare, quamvis vellet exercere actum bonum, aut ideo legere, quia est lectio rei sacræ, & Deo grata: er-

go requiritur intentio saltem implicita, & indirecta orandi.

§. 5. Ad satisfaciendum pro Horis non requiritur intentio formalis, vel explicita orandi, sed sufficit virtualis, quia tum recitatio censetur adhuc moraliter fieri ex antecedente intentione formali, & sufficienter tendit in Deum precandum, vel laudandum. Addit Gob. *in Exp. tom.* 5. *num.* 738. sufficere etiam habitualem, saltem si non longo tempore antecesserit actualis; imo putat sufficere etiam interpretativam, quando habetur indicium illius licet valde tenue: sed vel admittere debet cum tali intentione habituali, aut interpretativa simul esse virtualem, vel si hanc excludat, audiendus non est, quia certum est, quod pure habitualis, aut mere interpretativa non sufficiat ad hoc, ut recitatio fit actus humanus, qualis debet esse oratio. Et eodem sensu dici potest sufficere intentionem implicitam, seu indirectam, uti si intendam colere Deum, satisfacere officio, explere obligationem, legere ne peccem, &c. quia in his continetur, vel cum his est connexa voluntas orandi, hinc satisfacit, inquit Bonac. *de Horis dec.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. §. 2. *num.* 22. qui recitat cum confusa apprehensione, & proposito faciendi opus consuetum. Addit cum Nav. & aliis etiam sufficere, si accedat Ecclesiam de more ibi recitaturus, aut si accipiat Breviarium, & Officium recitet, itaut si interrogaretur, quid faciat, responsurus esset se orare, quod semper præsumetur, cum accipiat Breviarium, ut homo rationalis ad aliquem finem, non autem ad alium quam ut oret: ergo accipit, ut oret, & consequenter habet intentionem sufficientem.

§. 6. Non requiritur expressa intentio recitandi attente, & studiose, quia in intentione orandi includitur intentio attendendi, maxime cum nemo intendat aliquid facere, quin attendat ad hoc, quod intendit, cum nihil sit volitum, nisi cognitum. Suar. Bon. *n.* 19. *tr.* 5. *n.* 25.

§. 7. Signa intentionis orandi sunt, si quis sumpto Breviario iverit ad locum, in quo orare solet, ut qui a turbis est quietior; si saltem initio caput detexerit; si crucem formarit, &c. Item certus est de intentione sufficiente, si timeat, ne hanc non habeat; si attendat ad ea, quæ recitat; si distractiones excludat, &c. Similiter si socius, cum quo recitare solet, aite diceret, *Domine labia mea aperies*, & ego non concepto alio propositio, secluso aliis negotiis prosequar, *Et os meum annunciabit*, &c. intentionem sufficientem habeo, Nav.

§. 8. Si Horæ plures recitentur consequenter, non est opus ad singulas novam intentionem facere, vel primam renovare, sed hæc se extendit sufficienter ad omnes, quamvis non esset facta intentio de continuandis pluribus Horis: si enim pergam ad Horas reliquas, hoc fit ex virtute intentionis, quia orare volui priorem. Quod si fiat interruptio, etiam absque causa, & postea prosequar Horam, non est opus intentionem renovare, quia hæc reluctio fit ex imperio, & virtute prioris intentionis. Similiter qui vesperi recitat Matutinum, & Laudes diei sequentis, quamvis tunc de die crastina nihil cogitet, satisfacit pro ea, quia orat intra tempus, quo pro die sequenti orari permittit Ecclesia, quæ non requisivit intentionem satisfaciendi, sed tantum ponendi opus debitum.

§. 9. Quamvis non satisfaciat voto, qui materiam voti posuit cum animo non satisfaciendi, secundum dicta lib. 3. par. 1. num. 433. Quia nempe origo obligationis in voto est a voluntate voventis: ergo etiam perduratio illius obligationis a sola ejus voluntate esse poterit, & erit, si illi satisfacere noluerit; tamen cum obligatio orandi Horas non sit a nobis, perduratio illius obligationis etiam non pendet a nobis, si positum sit hoc, quod erat præceptum, secundum dicta lib. 1. numer 693. Hinc qui orasset etiam nolens satisfacere præcepto, satisfecisset, uti in hac materia docent Suar. Vasq. Sanch. Coning. Lugo, aliique communissime cum Gob. *nu.* 621. Supereset hoc dubium, si quis pridie vesperi recitarit Matutinum sequentis diei, positive nolens satisfacere pro die sequenti, sed intendens eras repetere, & tunc prius satisfacere, an satisfecerit, aut teneatur eras repetere Matutinum. Ratio dubii est, quia non est præceptum nec obligatio, ut pridie oretur, ideoque obligatio illa extensa ad hunc diem libere assumitur, & oritur a voluntate orantis: ergo etiam ab illius voluntate pendebit, ut tollatur, vel ut permaneat, ut fit in voto. Tamen videtur dicendum talem jam satisfecisse, nec teneri eras repetere, quia obligatio orandi Matutinum alterius diei non est a voluntate orantis, sed ex præcepto Ecclesiæ per benignitatem extenso ad priorem vesperam: ergo licet pendeat a nostra voluntate orare pridie, vel non orare, tamen esse vel non esse obligationem orandi intra tempus hodiernæ Vesperæ, & diei crastinæ, hoc non est a nostra voluntate: ergo neque ab hac est, ut satisfiat, vel non satisfiat isti obligationi, si oratio præcripta ponatur intra istud tempus; sicuti a mea voluntate pendet mane hora 4. aut hora 10. orare Matutinum, & tamen, si hora 4. orem, etiam nolens satisfacere, satisfacio: ergo similiter hic.

§. 10. An recitans in choro possit per intentionem sibi, vel alteri applicare illam orationem, accurate disputat Gob. *a num.* 770. ubi *num.* 789. docet eos, qui extra chorum recitant, non recitare nomine Ecclesiæ, adeoque posse applicare ad intentionem, quam volent. Videri potest etiam Sporer, *Theol. Sacr. de Horis num.* 66.

Quæst. 218. *Quid sit, & quotuplex attentio ad Horas?* Resp. §. 1. Attentio, in genere, est advertentia ad aliquid; unde attentio ad Horas est advertentia ad recitationem illam vocalem Horarum. Est autem duplex, externa, & interna; externa consistit in hoc, quod quis, quando recitat, abstineat ab omni occupatione externa incompossibili cum attentione interna. Attentio interna est advertentia, & applicatio quædam major animi ad hoc, quod recitat. Dico major, nam quandocum-

que aliquis recitat, necessario habet aliquam attentionem internam, uti recte Gob. *in Exp. T. 5. num.* 802. quia lingua non proferret, nisi appetitus imperaret, appetitus aut non imperat, nisi præcedat cognitio, & advertentia aliqua ad illud, quod imperatur, cum nihil sit volitum nisi cognitum: talis tamen advertentia non sufficit ad orandum.

1333 §. 2. Attentio interna est triplex, 1. Ad verba tantum, ut ea recte, distincte, & reverenter proferantur, & hæc dicitur attentio superficialis. 2. Ad sensum verborum, ut hæc percipiantur mente, & affectus applicetur ad hoc, quod verba significans, & dicitur attentio litteralis. 3. Ad Deum, ut quis, dum recitat, cogitet de Deo aliove Mysterio, aut saltem de re, seu gratia, quam a Deo petit, & hæc dicitur attentio spiritualis.

1334 *Q.* 219. *An attentio externa requiratur ad fatisfaciendum pro Horis?* R. §. 1. Secundum omnes requiritur, nam qui vult occupationem externam incompossibilem cum attentione interna, non orat, nec Deo exhibet cultum, quod tamen hic præcipitur: & ideo docet Gob. *in Exp. T. 5. num.* 716. eum qui propter ingentissimum mœrorem, vel turbationem mentis non posset, nequidem ad verba attendere, etiam non teneri recitare Horas, quia quamvis recitaret, non oraret, adeoque non satisfaceret.

1335 §. 2. Dubium manet, a quibus occupationibus externis necessario debeat abstineri, sunt enim variæ, & non omnes æqualiter per illas distrahuntur: Sot. Arriag. Lugo dicunt abstinendum esse ab illis, quæ per se, & ex natura sua sunt incompossibiles cum attentione interna, quamvis respectu hujus hominis, qui habet firmiorem phantasiam, forte essent compossibiles, nam leges videntur dari pro eo, & de eo, quod est per se, non autem de eo, quod est per accidens. E contra Nav. Sanch. Beja, Suar. *de Orat. lib. 4. cap. 26. num.* 21. & alii probabilius dicunt illam incompossibilitatem desumendam esse ex respectu ad orantem, adeoque satisfacturum, qui pingendo habere posset attentionem internam, quia poneret opus præceptum, nempe veram orationem, neque aliter videtur præcipi attentio externa, nisi prout necessaria est ad internam, unde e converso dicunt eum non satisfacturum, qui etiam tantum ambulando adverteret se non posse habere ullam attentionem internam, nequidem ad verba; tunc enim reipsa non haberet attentionem externam, quæ præcipitur, nempe talem, quæ impediat actionem incompossibiles cum interna. Notat autem Gob. *num.* 816. quod in sententia negante peccari mortaliter ab eo, qui negligit omnem attentionem internam, videatur dicendum, vetari ab Ecclesia, & consequenter solum sub veniali a Deo, actiones tantum illas, quæ ex sua natura graviter repugnant attentioni internæ: addit num. 841. cum Sot. & Suar. probabile esse, illas distractiones prohiberi ab Ecclesia, & consequenter a Deo, quæ causantur per actiones externas, quæ sua natura sunt incompossibiles cum attentione interna.

1336 §. 3. Actiones incompossibiles cum attentione interna communiter censentur hæ, pingere, scribere, attente audire alios loquentes, celeriter se vestire, magna cura aliquid exterius agere &c. Quod si actio externa non requirat magnam impensam animi, non impediet ex se attentionem debitam: & si sit difficultas in habenda attentione interna cum tali actione externa, compensari potest per majorem curam attendendi. Quas autem actiones licite exerceo, dum recito preces non debitas, easdem licite exerceo, dum recito debitas, quia semper sunt tales, ut compatiantur attentionem internam, Sanch. Gob. *num.* 617.

1337 §. 4. Satisfacit, qui orat non omnino properanter se vestiendo, colligendo herbas, vel uvas, tarde instruendo socum, pectendo caput, lavando se, tenendo oculos in viridarium, prospiciendo in ripam, vel fluvium, Nav. Gob. *num.* 238. Et idem est, inquit Sanch. de actionibus aliis, quæ fiunt non valde festinanter. Addunt Nav. Caj. & Beja actionem cum attentione interna compossibilem esse aptare calamum ad scribendum, quod merito non admittit Gob. supra, & iterum *num.* 817. qui tamen inter recitandum facit necessaria ad recitationem, non videtur peccare, Nav. Silv. Sanchez, Gob. *num.* 819. hinc quærens alia, & intera recitans memoriter, secundum Gob. non peccat, nec tenetur prius notare, aut tantisper cessare.

1338 §. 5. Si ipsemet orans non exerceat ejusmodi actionem externam ordinarie, semper poterit adesse attentio externa, & interna sufficiens ad orationem, quia attendere poterit ad verba, ut ea articulate, & ordinate proferat, unde non obstabit, quod exterius circa ipsum fiant fabulationes, cantus, tumultus, pulsentur tympana &c. dummodo ad ista non defigat cogitationes, nec serio applicet animum: Nec tenebitur quærere locum opportuniorem, vel expectare tempus liberum ab istis, quæ perfectiorem attentionem impediunt, ut dicetur n. 1344.

1339 §. 6. Si exerceens actionem externam non advertat per eam impediri attentionem internam, non est opus postea quidquam repetere, Regin. Sot. Navar. Tolet. Valent. Bonart. Dian. *p.* 5. *t.* 11. *R.* 30. Gob. *n.* 820. puto tamen id intelligendum esse, si actio sit de se incompossibilis cum attentione interna. Peccat autem, qui eligit locum distractionibus valde expositum, v. g. forum publicum, aut locum, ubi est frequens concursus, clamor aut strepitus profanus hominum, aut ubi habentur clamosæ disputationes, Bonac. *de Horis, d.* 1. *q.* 3. *p.* 5. Castrop. *tract. 7. d.* 2. *p.* 4. *n.* 7. Stoz. *lib.* 1. *p.* 3. *n.* 414.

1340 *Q.* 220. *An attentio interna requiratur ad Horas?* R. Illf. *t.* 5. *num.* 26. & Vindex Gob. *p.* 2. *prop.* 7. putant non esse locum huic quæstioni, quia cum satisfieri non possit nisi actu humano orationis; oratio autem talis requirat intentionem orandi, adeoque attendendi saltem superficialiter, sive ut verba bene proferas, inferunt cum Suar. *de Orat. lib. 4. cap. 26. num.* 5. & 13. certum esse, quod ad satisfaciendum requiratur aliqua attentio interna: & hoc est, quod insinuavimus *num.* 1332. Hinc volunt quæstionem sic proponi, an recitans Horas cum distractione voluntaria satisfaciat præcepto: sed cum omnes fere AA. quæstionem discutiant in terminis, quibus eam proposui, & pro eodem in ordine ad hanc quæstionem sumant, *non attendere interne*, & *distrahi voluntarie*, utemur modo loquendi eorum. Itaque aliquam intentionem internam requiri docent S. Thom. aliique valde multi, quorum 37. enumerat Dian. *p.* 1. *tom.* 12. *Resp.* 1. & Thom. Hurt. enumerat 50. teste Neuss. *de Horis disp. 9. num.* 15. E contra S. Anton. & alii plures quam 24. quos enumerant Diana supra, & Moja T. 1. *tract.* 2. *disp.* 2. *quæst.* 1. *num.* 9. ad quos accedunt Lugo *de Euch. d.* 22. *sect.* 1. *num.* 25. Mendo *d.* 7. *q.* 3. Gob. *t.* 5. *n.* 821. negant requiri, itaut utraque sententia sit in auctoritate firmata, & plurimi etiam ex AA. primæ sententiæ fatentur secundam esse omnino probabilem, & tutam. Hic expendemus, pro qua sententia sit præcipue ratio intrinseca. Qui affirmant requiri aliquam attentionem internam, duplicem ineunt viam, aliqui ideo requirunt, quia putant essentiam orationis non posse consistere sine aliqua attentione interna: alii ideo, quia quamvis permittant essentiam orationis posse consistere sine attentione interna, tamen putant hanc esse pro Horis specialiter præceptam ab Ecclesia: utrumque fundamentum est examinandum, itaque sit

1341 *Q.* 221. *An aliqua attentio interna requiratur ad essentiam orationis?* R. Affirmare videtur S. Thom. *in* 4. *d.* 15. *quæst.* 4. *art.* 2. sed 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. docet solam intentionem esse de essentia, non autem attentionem: affirmant tamen de essentia orationis esse, Nav. Sot. Caj. Silv. Caspens. Marchant. Azor. Suar. Vasq. Less. Sanch. Laym. Ardeck. Spor. aliique plurimi citati a Dian. *p.* 1. *t.* 12. *Resp.* 2. & *p.* 3. *t.* 4. *Resp.* 101. Rationes sunt, 1. Quia Oratio definitur a *S. Damasc.* elevatio mentis in Deum. 2. Si non requireretur ulla attentio interna, non esset ratio, cur voluntaria distractio jure divino & naturali prohiberetur. 3. Per prolationem verborum illius, qui intendit orare, sed nullam attentionem habet, offenditur Deus: ergo illa non est vera oratio, nec cultus Dei. 4. Sequeretur, quod aliquis posset ejusmodi præceptis satisfacere per solam simulationem.

E contra ad essentiam orationis nullam requiri attentionem internam defendunt Glos. Hostiens. Bar. Turecrem. Ang. Anchar. Umbert. Armil. S. Anton. Med. Rofel. Dur. Abb. Tabien. Gerf. Palud. Coton. Comit. Th. Hurt. Bardi, Dicast. Stoz. Taber. Con. *de Sacram. qu.* 83. *art.* 6. *d. unic. a num.* 289. Quarti *p.* 1. *tr.* 16. Lugo *de Euch. d.* 22. *sect.* 2. *num.* 25. Tamb. *in Dec. lib.* 4. *cap.* 2. §. 1. *num.* 19. *de Sacrificio lib.* 2. *cap.* 3. Gob. *in Exp. t.* 5. *num.* 281. aliique multi: hanc sententiam vocat probabiliorem Platel. *p.* 3. *num.* 830. Spor. *in Theol. Sacram. a n.* 75. fatetur probabilem; & idem fatentur Medin. Henriq. Less. Laym. A. Tamb. Bass. Caspens. Moya, Mastr. aliique apud Vindicem Gob. *p.* 2. *prop.* 7. Rationes autem sunt, 1. quia si aliqua attentio interna requireretur ad essentiam orationis, ergo qui involuntarie distrahitur, non satisfacit, quia non ponit orationem, quæ est subitantia rei præceptæ. *Si dicas*, non tolli attentionem virtualem, sed tantum formalem, *Contra*, attentio virtualis non erit nisi intentio præmissa: ergo hæc sola sufficiet. 2. Extrema Unctio collata cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, est valida, licet absit attentio interna propter distractionem: ergo sine attentione interna stat essentia orationis, nam forma extremæ Unctionis est deprecatoria. 3. Si attentio interna sit de essentia orationis, ergo qui voluntarie distrahitur, omnino non peccat, quia cessat ab oratione, cum partem essentialem illius omittat: ergo non distrahitur in, sed extra orationem. 4. Per attentionem externam, & intentionem internam veluti per adæquatam formam constituitur sufficienter recitatio Horarum in esse orationis de se, seu objective religiosæ: Quod *Conf.* nam qui cum attentione externa, & interna intentione invocat dæmonem, committit actum idololatriæ, & irreligionis: ergo e contra ponit actum latriæ, & religionis, qui cum illis invocat Deum.

Ob has aliasque rationes, quas afferunt Lugo supra, & Gob. *a nu.* 824. sententia, hæc spectata ratione, videtur esse probabilior: unde respondetur ad argumenta opposita. *Ad* 1. dico elevationem mentis in Deum haberi per intentionem orandi, saltem virtualiter permanentem, uti docent S. Thom. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4. *art.* 2. *quæst.* 4. *ad* 3. *Ad* 2. dico distrahi voluntarie esse peccatum, & intrinsece malum, quia est irreverentia exterius Deum alloqui, & profiteri se Deum colere, ac idem non facere interius. *Ad* 3. N. conf. nam si sit vera oratio, & actus religionis, additur ei aliquid, quod Deo displicet, ut si quis ex vanagloria oret, est vera oratio, & tamen Deo displicet. *Ad* 4. C. satisfieri, si simulatio cadat super internam pietatem, dummodo totus actus externus cum intentione interna vere ponatur, & in hoc nihil est absurdi, tam parum, quam quod satisfiat per recitationem ex vanagloria.

1342 *Q.* 222. *An attentio interna in Horis sit saltem graviter præceptà ab Ecclesia?* R. Argumentum pro parte affimante est, quia in *cap. Dolentes, de celebrat. Missar.* sic habetur: *districte præcipimus in virtute obedientiæ, ut divinum officium, quantum ei Deus dederit, studiose celebrent, ac devote.* Et merito id præcipit Ecclesia, cum Christus conqueratur Matt. 15. v. 8. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*: quod verum est de illis, qui nullam in orando attentionem habent. Hanc sententiam late defendit Fagn. *ad cap. Dolentes, a num.* 17. & Gob. *t.* 5. *num.* 838. dicit omnibus consideratis, esse probabiliorem: Nihilominus adhuc contrariam defendunt Con. Lugo, aliique multi apud Arsdeck *de probab. opin. qu.* 3. negantes ullam ex præcepto esse obligationem ad attentionem internam; ac probabilem, & tutam in praxi dicunt etiam ex adversariis multi cum Henriq. Less. Laym. Lohn. Gob. *num.* 830. 836. & 843. Aliqui utuntur hac ratione, quod Ecclesia præcipere non possit actus internos, sed ratio illa nulla est, uti constat ex dictis *lib.* 1. *a n.* 643. Itaque alii probant his argumentis,

1. Quia

1. Quia lex positiva, quæ obligaret ad attentionem internam, non est satis promulgata, cum gravissimi AA. eam dari negent, alii de ea dubitent: ergo non obligat, secundum dicta *lib.* 1. *a num.* 274. 2. Pontifices sciunt sententiam, quæ ejusmodi obligationem negat, defendi; & tamen, cum facile possent, non contradicunt: ergo agnoscunt legem illam non esse certam: ergo nec obligat, sed libertas nostra est in possessione contra eam, uti etiam *lib.* 1. *a num.* 272. dictum est. Unde ad argumentum contrarium responderi potest, quod in *cap. Dolentes*, præcipiatur tantum actus externus religionis, uti etiam in Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* nam ibi agitur contra illos, qui in choro sub officio fabulantur, uti advertit Con. hinc ipse Suar. notat, evincitque Lugo *num.* 37. ex eo capite nihil concludi contra posteriorem sententiam, adeoque est, & manet probabilis, ut optime ostendit Gob. *num.* 831. prior tamen est pro praxi suadenda, ac merito sequenda.

1343 *Quæst.* 223. *Quænam pro praxi adhuc addenda sint circa attentionem internam?* Resp. Sive quis primam sententiam teneat, dicatque sub mortali requiri attentionem internam ad satisfaciendum obligationi Horarum, sive teneat secundam, & neget sub mortali requiri; tamen sequentia sunt vera.

§. 1. Semper peccat venialiter, qui voluntarie in Horis distrahitur, quia est irreverentia velle loqui cum Deo, & non applicare mentem, sed voluntarie alia volvere animo. Attamen non peccat, qui aliquid legens cogitat se illo usurum, v. g. in concione; aut ad suam, vel aliorum instructionem, quia cum hoc stat attentio requisita, neque alienum est ab oratione, Gob. *in Exp. t.* 5. *num.* 761.

1344 §. 2. Non requiritur voluntas habendi meliorem attentionem quam superficialem, & ad verba, ut bene proferantur, licet non descendatur ad sensum litteralem, quia prior attentio sufficit ad veram orationem, secundum omnes, ita Suar. Less. Escob. Bonart. Castr. uterque Tambur. Tyber. Regin. *lib.* 18. *num.* 155. Gob. *num.* 837. Illf. *T.* 5. *a num.* 27. Unde, inquit Fill. *t.* 23. *num.* 258. voluntarie, & sine causa ponere impedimentum perfectiori attentioni non potest esse nisi veniale. Nec necessaria est attentio ad singula verba, sed moralis, & generalis, qua quis scit se orare, & curat recte proferre sacras illas sententias.

1345 §. 3. Ubi in Horis continentur historiæ, increpationes, adhortationes, bona proposita &c. sufficit ille dicere tantum materialiter, & recitative, idest, sine animo significandi. E contra hymni, Psalmi, Antiphonæ, & preces recitandæ sunt significative; sufficienter autem recitantur significative, si adsit intentio orandi, gratias agendi, laudandi Deum, & attendatur, ad externam prolationem, Neuss. Gob. *quæst.* 765.

1346 §. 4. Deliberate fovens alienas cogitationes, & tamen non advertens se per illas deficere a requisita attentione secundum Caj. Sot. Suar. Sanch. Navar. Arm. Fill. Bonac. Leand. Gob. *num.* 840. & alios, non peccat mortaliter, quia talis distractio, licet sit voluntaria, prout est inhæsio in aliis rebus, tamen prout distractio ab Horis, non est voluntaria, nam posset esse cogitatio de aliis rebus, & manere sufficiens attentio ad Horas, cum possimus plura simul cogitare: sufficit autem adhibere mediocrem diligentiam ad repellendam distractionem: Caj. Nav. Bonart. & alii communiter cum Gob. *num.* 846. Et si quis ad eam adverteus negligenter repellat, peccat tantum venialiter, Bonart. & alii. Recte autem monet Nav. eum, qui vult attendere, non debere se occupare in cogitando, an attendat, necne, nam sic cogitando, & metuendo, ne non attendat, reipsa distrahitur, quia, ut advertit Cajet. velle attendere non est attendere, sed tantum pro objecto habere attentionem.

1347 §. 5. Media attente orandi suggerit sequentia Petrus Faber *in* 1. *p. hist. Societ. J ESU cap.* 3. *num.* 35. 1. interponere preces jaculatorias. 2. Quandoque breviter renovare propositum, & intentionem bene orandi. 3. Præmeditari Christi Passionem. 4. Obtervare locum opportunum. 5. Sibi proponere Sanctum, de quo est officium, ejusque verba, & actiones. 6. Negotia antea deponere, sive seponere sollicitudinem cræstini, & aliarum rerum. 7. Cum mente pacifci, ut hunc saltem psalmum attente dicat. 8. Cogitare Deum præsentem, aut se cum Beatis alternare in laudando Deo. 9. Dolere ab una oratione ad aliam, si minus bene cessit. Facillimum medium videtur esse pro homine intelligente si affigat intellectum ad sensum verborum, & voluntatem applicet ad effectus, qui suggeruntur per verba.

1348 *Q.* 224. *An specialiter peccet, qui orat cum actuali proposito peccandi mortaliter?* Resp. Negant Navar. & Sanch. *in conf. lib.* 7. *cap.* 2. *dec.* 9. & 10. adduntque nihil referre, quod hoc fiat in choro, etiam in sacris vestibus; quia hæc officia non sunt actus Odiosi facri, quamvis ab Ecclesia quodammodo approprientur personis in Ordine sacro constitutis: e contra talem peccare peccato specialis malitiæ docet Moya *T.* 1. *tract.* 2. *dec.* 2. *quæst.* 1. *num.* 7. quod etiam dicere debent relati *n.* 1342. qui putant ab Ecclesia præcipi devotionem internam in Horis; & ratio hic specialis est, quia in hoc est specialis indecentia, cum circumstantia necessaria orandi sit reverentia, & submissio ad Deum; ideoque Med. putat per hoc peccari mortaliter: Corduba autem venialiter tantum, quod videtur probabilius.

1349 *Q.* 225. *An sit obligatio orandi cum spe, vel fide?* Resp. Negative, nam spes tantum est necessaria ad impetrandum, uti notant Suar. *de Relig. T.* 2. *lib.* 1. *cap.* 24. Fill. *tract.* 22. *num.* 225. Con. *de Spe dec.* 19. *num.* 117. plus videtur velle Becan. *de Spe cap.* 17. *quæst.* 7. *num.* 7. spes autem non est necessaria ad orationem, prout hæc est laus, & cultus Dei, ut nec fides: nam Deus a Beatis laudatur, & colitur, licet ab his absit omnis actualis saltem fides, ac spes: potestque etiam esse oratio, prout est petitio, quamvis absit ita expressa fides, ac spes, recte enim dicit Castr. *t.* 5. *p.* 4. *num.* 3. & Escob. *in Th. mor. lib.* 48. *num.* 86. sufficere spem implicitam, & virtualem, quæ semper adsit, si petatur aliquid, quia si non esset spes obtinendi, non peteretur. *Nec dicas* orationem debere esse supernaturalem, ideoque præsupponendam fidem, & spem, secundum dicta *lib.* 2. *a num.* 21. Nam oratio potest esse actus plane naturalis, imo & peccaminosus, v. gr. si quis oret ex vanagloria, vel distractæ; per talem autem orationem naturalem satisfieri præcepto docet expresse Suar. supra *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. addens neminem hoc negare.

1350 *Q.* 226. *Quænam specialiter pro scrupuloso hic sint notanda?* Resp. seqq.

§. 1. Qui recitavit, non potest prudenter dubitare de habita intentione sufficiente ad satisfaciendum, secundum dicta *à num.* 1326. Statque intentio requisita cum distractione etiam voluntaria, & quamvis per distractionem amissa esset, sufficienter redit per solam exclusionem distractionis, prosequendo opus inceptum: metus autem, ne intentio amissa sit non renovata, certum signum est, quod adsit: Et nisi quis certo, ac sine hæsitatione sciat, quod mutarit intentionem orandi, judicare debet se adhuc habere.

1351 §. 2. Quando quis certo, & sine ulla hæsitatione affirmare non potest se voluntarie, & cum plena advertentia fuisse distractum in officio, vel notabili ejus parte, nihil tenetur repetere, quia in dubio melior est conditio possidentis: possidet autem nostra libertas, quando constat de recitatione, & non constat certo de distractione voluntaria, Suar. *de Orat. lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 20. Nav. Rodriq. Sil. Regin. Fill. Bon. Bonart. Bass. aliique communissime. Et idem est, si dubitet, an bene expresserit omnia, an non mutilarit nimis properando, an non sensum corruperit aliquid omittendo, vel mutando, quia cum sine dolo voluerit recitare, ut debuit, credere debet id factum esse, nisi certo conslet de opposito: & licet forte defectum commisisset, prudenter interpretamur mentem Ecclesiæ esse, quod non obligetur repetere ea de quibus tantum dubitat, uti habent AA. communiter cum Illf. *T.* 5. *num.* 40. Si adhuc anxius sit, præcipue propter attentionem, tuto potest se accommodare sententiæ non requirenti ullam attentionem internam, de qua *num.* 1340. dictum est; unde quamvis putet se toto tempore voluntarie fuisse distractum, adhuc nihil repetat; vel enim id verum non est, sed tantum apprehenditur, aut timetur; vel si verum est, adhuc prudenter judicat se satisfeciste secundum relatam sententiam, & saltem cum tanta molestia non tenetur repetere. Quoad Sacerdotes Societatis JESU, & alios cum ipsis communicantes in privilegiis, videri potest novum Compendium priv. v. *Horæ Canonicæ*, §. 4. & 5.

1352 §. 3. Inter recitandum non hæreat, nec sollicitus sit de attentione, nam hæc sollicitudo est distractio; hinc præmissa intentione, uno tractu decurrat, nullibi hærendo, & ne verbum quidem repetendo, nam si quid esset repetendum ab ipso, deberet tantum in fine repeti, alioquin misere truncaret, & confunderet omnia.

1353 §. 4. Nulla actio, vel turbatio attentionem sufficientem impedit, quæ per se, seu ex natura sua est compossibilis cum attentione interna, secundum dicta *a num.* 1335. Unde licet distrahatur per aliquid, præsertim accidente phantasia, aut metu, ne per hoc distrahatur, si tamen actio, vel res non sit de se talis, quam probi & prudentes alii homines, quando orant, omnino cavent, non tenetur tale quid cavere, vel declinare, sed distractio tunc obtingens censebitur involuntaria.

1354 §. 5. Certum sit ex summis DD. inquit Bonart. *de Horis lib.* 3. *cap.* 24. idemque probat Gob. *Tom.* 5. *num.* 715. expleto officio nihil esse repetendum a scrupuloso, quomodocumque illud expleverit, nisi certo, & absque ulla hæsitatione sciat culpam mortalem in eo personolvendo a se esse admissam. Et hoc teneat, inquit Lohn. quamvis nesciat, sed timeat, ne non satisfecerit, ideoque nihil repetat, sive bene, sive male sibi videatur recitasse. Ratio horum omnium est, quia Ecclesia non vult eos cum tanto gravamine aliter obligare; hinc docet etiam Gob. *num.* 704. omnes, quibus recitatio Breviarii causat graves scrupulos, & anxietates, posse, imo juberi debere ad tempus omittere recitationem, donec videantur posse sine tanto incommodo recitare, quia a præcepto Ecclesiæ excusatur quis per magnum incommodum; & quando timeri potest grave damnum, uti hic fit, possunque pleraque hic dicta servari a quocumque, qui est timoratæ conscientiæ.

Dices: Debito certo non satisfit per solutionem incertam, & dubiam. Resp. Non est hic dubia solutio, sed moraliter certa, quia est commune judicium omnium prudentum, quod Ecclesia plus non requirat ab ejusmodi hominibus: esset enim intolerabile requirere ab illis omnimodam, aut majorem certitudinem, cum ferme ad omnia hæreant, & se dubitare credant.

DUBIUM III.

1355 *Quid Clerici possint circa dispensationem fructuum suorum Beneficiorum.*

„ REsp. I. Clerici beneficiarii, quoad eam partem bonorum „ Ecclesiasticorum, quæ necessaria est ad congruam sustenta„ tionem, & decentiam status, ita fiunt domini, ut de iis „ possint libere disponere. Ubi recte notat Navar. hanc con„ gruitatem, & decentiam habere latitudinem, & suos gradus; „ proindeque, si infimum congruæ sustentationis pretium sint „ florini 300. medium 400. summum 500. Clericus autem in„ fimo vivat, de reliquo libere posse disponere. *Ita communi„ ter*: quia id acquisivit ut stipendium sustentationis, quasi „ mercedem operis præstiti.

„ Resp. II. Probabilius etiam est, contra Nav. & *multos Ca„ nonistas*, Beneficiarios non regulares (secus enim est de Re„ gularibus, ut vide Lug. *dec.* 4. *s.* 1. *num.* 1.) absolute esse „ dominos omnium suorum proventuum, ideoque etsi in profa„ nos usus expendant, non teneri ad restitutionem. Est com„ munior inter recentiores, apud Binsf. Malderum & Bon. *t.* 1. „ *d.* 4. *p.* 4. ex S. Thom. Soto, Mol. &c. Tum quia fructus fa-

„ ciunt